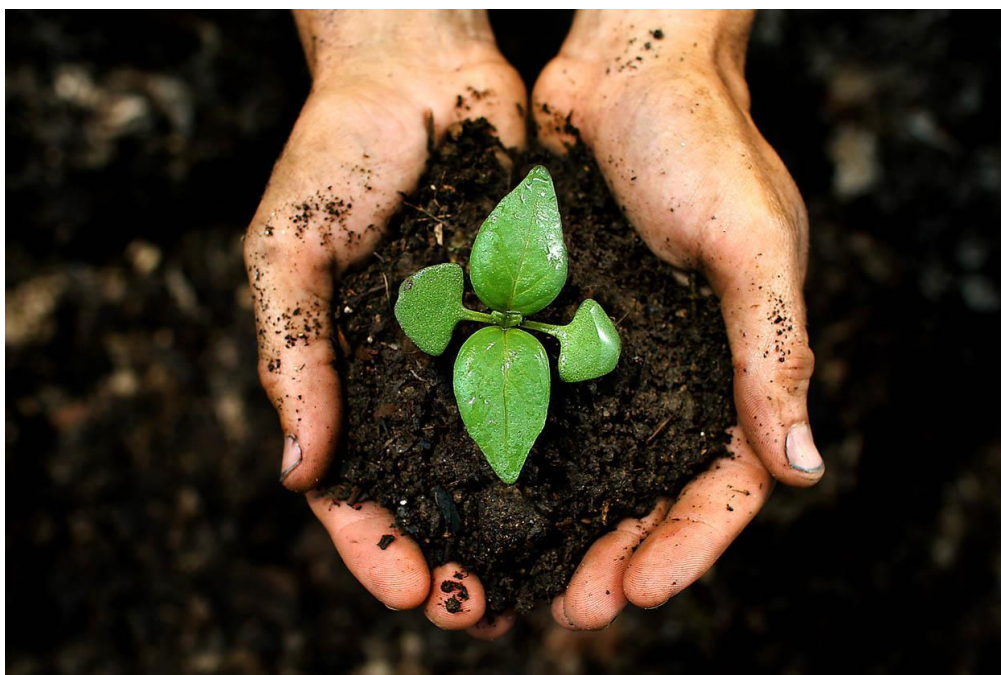

**ПРОГРАМА
ЗА
ОПАЗВАНЕ,
УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И
ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ
НА ПОЧВИТЕ
НА ОБЩИНА ДОБРИЧКА**

2021 - 2028 г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Въведение.....	4
1. Анализ и оценка на състоянието на почвите и източниците, които ги увреждат по сектори на националното стопанство	7
1.1. Разпространение и картиране на почвите в община добричка	7
1.2. Анализ на въздействието на деградационните процеси върху почвите и тенденции на проявление	13
1.3. Анализ на въздействието на стопанските отрасли върху почвите в община добричка	29
2. Оценка на възможностите и ограниченията в международен и вътрешен план	35
2.1. Анализ на европейското законодателство и програмни документи	35
2.2. Анализ на националното законодателство и програмни документи.....	39
2.3. Анализ и оценка на информационната безопасност	50
2.4. Анализ и оценка на институционалния капацитет в сферата на опазване и устойчиво ползване на почвите	52
2.5. SWOT анализ	53
3. Цели и приоритети на опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите	56
4. Средства за постигане на целите.....	61
5. План за действие.....	63
6. Схема на организация, наблюдение и отчитане изпълнението на плана за действие... ..	68
7. Оценка на резултатите и актуализация на програмата	70

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица № 1 Риск от ерозия на почвата за територията на община Добричка 2018 година .	15
Таблица № 2 Риск от ерозия на почвата за територията на община Добричка 2019 година .	15
Таблица № 3. Съдържание на органичен въглерод, азот по Келдал и общ фосфор в почвите в мониторинговите пунктове на НСМОС	25
Таблица № 4. Съдържание на тежки метали и металоиди в почвите [mg/kg почва]. Пунктове от НСМОС на ИАОС	28
Таблица № 5. Разпределение на основните видове територии в община Добричка.....	30
Таблица № 6. Засети площи по видове култури в периода 2014 – 2020 г. на територията на община Добричка	30

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фигура № 1. Почвена карта на България.....	8
Фигура № 2. Ерозионен риск	14
Фигура № 3. Карта за топографския фактор на територията на община Добричка.....	16
Фигура № 4. Карта за податливостта към ерозиране на почвата за района на община Добричка	17
Фигура № 5. Карта на ерозионността на дъждовете за района на община Добричка.....	18
Фигура № 6. Карта за потенциалния риск от плоскостна водна ерозия на територията на община Добричка.....	19
Фигура № 7. Карта за действителния риск от плоскостна водна ерозия на територията на община Добричка.....	20
Фигура № 8. Карта за податливостта към дефлация на почвата на територията на община Добричка	21
Фигура № 9. Карта за ерозионността на ветровете на територията на община Добричка.....	22
Фигура № 10. Карта на действителния риск от ветрова ерозия на територията на община Добричка	23
Фигура № 11. Карта на нитратно уязвимите зони	26

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинската програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите (ПОУПВП) в община Добричка (2021-2028 г.) се разработва на основание чл. 26, ал. 1 от Закона за почвите.

Тя е неразделна част от Общинската програма за опазване на околната среда за периода 2021-2028 г. ПОУПВП на община Добричка обхваща всички дейности, които произтичат като задължение на общините в съответствие с нормативните документи - опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

ПОУПВП е разработена за период, който да съвпада с периода на действие на Общинската програма за опазване на околната среда за периода 2021-2028 г.

Разработената програма е в съответствие със следните стратегически документи:

- ✓ Национална стратегия за околна среда 2009-2018 г.;
- ✓ Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите (2020-2030 г.);
- ✓ Национална програма за действие за устойчиво управление на земите и борба с опустиняването в Република България 2007-2013 г. – актуализация за програмен период 2014-2020 г.;
- ✓ Програмата за опазване на околната среда на община Добричка за периода 2021-2028 г.

Програмата е разработена при следните ограничения:

- ✓ Липса на Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на област Добрич;
- ✓ Липса на методически указания и/или поднормативна рамка за изготвянето на общински програми за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите;
- ✓ Липса на регистър на площите с увредени почви.

Обхватът на програмата отговаря на действащата европейска и национална нормативна уредба, съобразена с местните условия и състояние на почвените ресурси на територията на община Добричка и отчита най-добрите земеделски практики, съгласно нормативните компетентности на общинските власти по Закона за опазване на околната среда и Закона за почвите.

Изпълнението на Програмата ще преследва следната основна цел:

**ДА АРГУМЕНТИРА ПРОЕКТИТЕ НА ОБЩИНАТА, С КОИТО ТЯ ЩЕ МОЖЕ ДА
КАНДИДАТСТВА ЗА ФИНАНСИРАНЕ**

Сизпълнението на Програмата се постигат и други цели:

- ✓ Да идентифицира и анализира проблемите в областта на ползването на земеделските земи на територията на общината;
- ✓ Да установи причините и да предложи решения и действия за тяхното преодоляване;

- ✓ Да бъдат устойчиво използвани почвените ресурси на територията на общината за пълно разгръщане на продуктивния им потенциал;
- ✓ Да обедини усилията на общинските органи, държавните институции, населението, неправителствените организации (НПО) и фирмите на територията на общината за решаване на идентифицираните проблеми;
- ✓ Да се предвидят основните мерки, чрез които общината следва да изпълни задълженията си и да реализира правомощията си, делегирани ѝ от нормативните актове в областта на околната среда;
- ✓ Да използва оптимално ограничените финансови и човешки ресурси, като ги съсредоточи за решаване на приоритетните проблеми.

Програмата е динамичен и отворен документ. Тя подлежи на евентуална актуализация при всяка значима промяна на екологичното законодателство или в приоритетите на региона/общината във връзка с политиката по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

Изпълнението на Програмата ще осигурява прилагането на нормативните документи, чрез които се възлагат функции на общините по опазването и устойчивото използване на почвите на територията им.

Съгласно чл. 11 от Закона за почвите кметовете на общини:

1. разработват и изпълняват програми за устойчивото им управление;
2. правят предложения за включване на площи с увредени почви в регистър;
3. осъществяват контрола по опазването, устойчивото ползване и възстановяването на почвите.

Член 13 от Закона за почвите регламентира контрола по опазване и устойчиво ползване на почвите; ограничаване на процесите, които ги увреждат; прилагане на забраните за:

1. унищожаването на изградени противоерозионни и хидромелиоративни съоръжения в случаите, когато това води до увреждане на почвите;
2. унищожаването на изградени противосвлачищни и укрепителни съоръжения;
3. прилагането на земеделски практики, водещи до засоляване, киселяване и замърсяване на почвите с вредни вещества;
4. прилагането на технологии за обработка на почвите, които водят до ерозия, уплътняване и нарушаване структурата на почвите;
5. унищожаването или нарушаването целостта на защитни горски пояси;
6. напояването със замърсени води, които съдържат вредни вещества над допустимите норми;
7. внасянето в почвите на утайки от пречиствателни станции от отпадъчни води, които не отговарят на изискванията на Наредбата за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието;

8. внасянето в почвите на торове, компост и други подобрители, на биологично активни вещества и хранителни субстрати, които не отговарят на условията, определени в Закона за защита на растенията;

9. употребата на продукти за растителна защита, които не отговарят на изискванията на Наредбата за разрешаване на продукти за растителна защита;

10. извършването на производствени дейности, водещи до засоляване, вкисляване и замърсяване на почвите с вредни вещества;

11. изгарянето или друга форма на неконтролирано обезвреждане, изоставяне и нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвена повърхност, включително на селскостопански отпадъци, извън обхвата на Закона за управление на отпадъците;

12. изгарянето на стърнища и други растителни остатъци върху почвената повърхност.

Правомощията на кметовете на общини по чл. 13 от Закона за почвите са ограничени до т.11, а именно контрол върху забраните за изгарянето или друга форма на неконтролирано обезвреждане, изоставяне и нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвена повърхност, включително на селскостопански отпадъци, извън обхвата на Закона за управление на отпадъците.

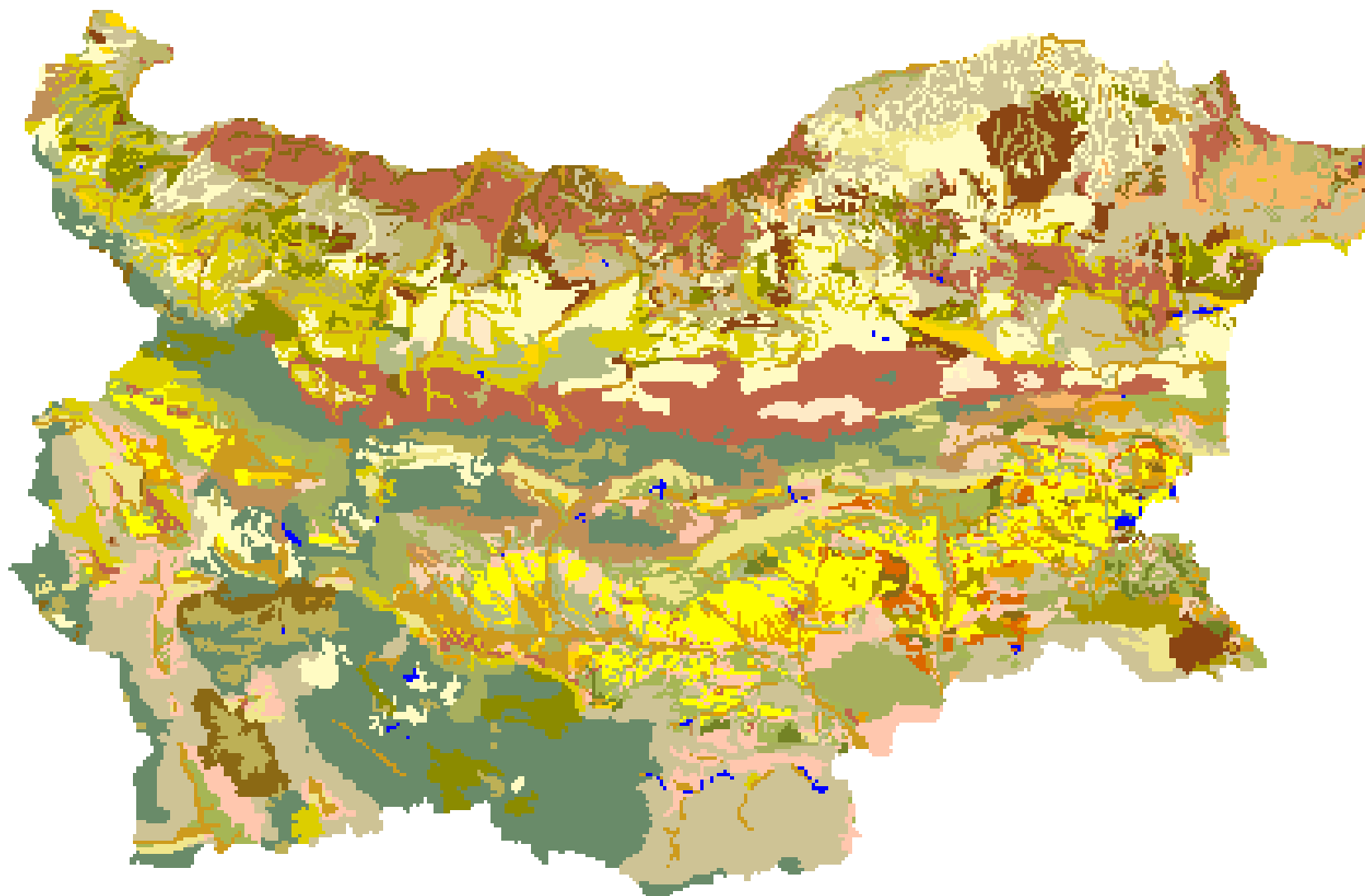
Компетентни органи по останалите точки от чл. 13 са министъра на околната среда и водите, министъра на земеделието, храните и горите, министъра на регионалното развитие и благоустройството, изпълнителния директор на Изпълнителната агенция по горите и областните управители.

1. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ПОЧВИТЕ И ИЗТОЧНИЦИТЕ, КОИТО ГИ УВРЕЖДАТ ПО СЕКТОРИ НА НАЦИОНАЛНОТО СТОПАНСТВО

1.1. РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И КАРТИРАНЕ НА ПОЧВИТЕ В ОБЩИНА ДОБРИЧКА

Почвената покривка на територията на общината се е формирала главно върху льосова основа при степни и лесостепни растителни отношения. Развити са главно черноземните почви - излужени и оподзолени. В долинните дъна се развиват алувиалните почви. По отношение на производствената им характеристика, тези почви са високо продуктивни. В извън селищната територия преобладават земи от III категория. Почвите в района са изложени на водна и ветрова ерозия. За това е допринесло намаляване на горските площи и екстензивното полевъдство. Особено силно проявление има ерозията по бреговите земи - склоновете на суходолията. На много места е изнесен хоризонт А, от части и хоризонт В, като почвата е отнесена в леглата на суходолията. В равнината се проявява ветровата ерозия.

Фигура № 1. Почвена карта на България

Провинциални особености на почвите са кестеният цвят на хумусния хоризонт, също и отсъствието на оформен преходен 5-хоризонт, неуравновесеният воден режим и „изхабяването“ при хумусните хоризонти, както и сравнително по-лекият механичен състав и вторичното отлагане на карбонати под формата на карбонатни мицели.

ЧЕРНОЗЕМИ

Профилът им е формиран под влияние на тревно-степна естествена растителност, която продуцира забележими количества органична материя, както на повърхността му, така и в дълбочина. Характерна за тях е богатата мезо и макрофауна (дъждовни червеи, насекоми, ровеци животни). В по-голямата си част релефът е вълнообразен.

Карбонатни черноземи (Calcic Chernozems, CHk - FAO)

Образувани са върху най-типичната част на лъоса, с прахов механичен състав, доминиран от едрата му фракция и високо съдържание на карбонати. Профилът на карбонатните черноземи е от типа $A_k+B_k+C_k$, с различна мощност - от средно мощни и мощни (105/110 cm) до акумулирани (135 cm). Състои се от хумусно-акумулативен (A_k) и преходен (B_k) хоризонти, и почвообразуваща скала (C_k). Преходът между хоризонтите е много плавен, с наличие на подхоризонти от типа AB_k и BC_k . В сравнение с другите подтипове на черноземите, карбонатните черноземи са с по-плитък профил - около 110 cm. Хумусно-акумулативният хоризонт има мощност 30-40 cm. Характеризира се със сивокафяв до тъмнокафяв цвят. Преходният хоризонт има мощност 30-35 cm и е с жълтеникаво кафяв цвят. Хоризонт C_k се отличава със светло жълтеникаво-кафяв цвят.

По механичен състав са леко до средно песъчливо-глинести по целия профил, с преобладаващо участие на частиците от фракцията на праха (0,001 - 0,05 mm), като най-висок е процентът на едрия прах - 36-47%. Текстурният коефициент е със стойност малко под 1. Съдържанието на физична глина (частици под 0,01 mm) е най-високо в повърхностния хоризонт - 30-34% и леко намалява в дълбочина - до 16-20% в C_k -хоризонта. Сравнително високо е съдържанието на първични минерали (фелдшпати, кварц и др.), а от вторичните глинести минерали преобладаващи са ненабъбващите, от групата на иллита. Сложението е много рохкаво, а структурата в A_k -хоризонта е троховидно-зърнеста до дребнобуцеста, с наличие на множество ходове и кухни от дейността на почвената фауна.

Съдържанието на наличните карбонати в целия профил нараства в дълбочина - от 2-5% в A_k -хоризонта до 22-26% в C_k -хоризонта, реакцията (pH) се променя съответно от 7,4 до 7,8 (от много слабо до слабо алкална). Наситени са много добре с обменни бази, като преобладаващи са калцият и магнезият. Установява се съдържание на хумус по целия профил - от 2,4 до 4% и намаляващ в дълбочина до 0,5-1,3%. Във връзка с изтъкнатите особености в състава на тези почви, те са отнесени към първа група по отношение на устойчивостта им на химическо замърсяване (с най-висока устойчивост).

Общите им физични свойства са благоприятни - ниска обемна плътност и добра порьозност в орницата, чийто процент постепенно намалява в дълбочина. Слабопластични, ненабъбващи почви са, не се спичат и напукват, и не образуват дебела и твърда кора на повърхността при изсъхване. Лесно навлизат в състояние на „физична зрелост“. Обработват се лесно, при ниско съпротивление при обработка. Не образуват буци при обработване или ако образуват такива, при навлажняване те лесно се разпадат.

Характеризират се с ниска водозадържаща способност и средна, клоняща към висока, филтрация. Вследствие на високото съдържание на праховата фракция в целия профил и в лъоса капилярното покачване при тези почви е високо, което при наличие на високи подпочвени води в терасите на реките (100-300 cm) влияе благоприятно по отношение на естественото влагоосигуряване на отглежданите култури.

При липса на напоителна система се дава превес на есенно-зимните култури, които да използват естествените водни запаси от зимно-пролетния период. При отглеждане на пролетни култури трябва да се подбират ранни пролетни култури или култури с по-къс вегетационен период (слънчоглед, фий, фасул, грах, еспарзета, рапица, фуражна царевица и др.).

По отношение на естественото им плодородие, при неполивни условия, те се причисляват основно към 3-та и 4-та бонитетни категории за неерозирани и слабо ерозирани им представители, а за акумулираните и мощните - към 2-ра категория. При осигурено напояване се създават условия за пълно реализиране на продуктивния им потенциал, поради което категорията им може да се повиши с 1/2 единица - до първа/втора.

Типични (обикновени) черноземи (*Haplic Chernozems, Loamy, CHh* - FAO)

Почвообразуващите им скали се очертават като малко по-тежки (типичен и по-тежко пясъчливо-глинест лъос). Въпреки че типичните черноземи заемат междинно положение между карбонатните и излужените черноземи, те са сравнително по-близки по строеж на профил, състав, свойства и плодородие до карбонатните черноземи, с които те са обединени в една агропроизводствена група.

Профилът на типичните черноземи, средно мощни и мощни, с дебелина до 120 cm е от типа A', A'', Lk''' + B_k + C_k, образуван под влияние на процесите излужване и декарбонатизация в повърхностния хоризонт. Преходът между хоризонтите хумусно-акумулативен (A) и преходен (B_k), и почвообразуваща скала (C_k) е плавен, с наличие на AB_k, BC_k-подхоризонти. В сравнение с карбонатните черноземи, типичните имат по-добре изразен и по-мощен хумусно-акумулативен хоризонт - 50-60 cm.

Срещат се типични черноземи с леко, средно и тежко пясъчливо-глинест механичен състав по целия профил, като най-широко разпространени са средно пясъчливо-глинестите, със съдържание от повърхността надолу в профила на едри прахови частици (0,05-0,01 mm) -44-36% и на физична глина - 32-19%. Сложението е рохкаво, с много добра зърнесто-троховидна структура. Разпрашването на структурата при обработка е свързано с разпадането им до по-дребни макро и микроагрегати, което обуславя по-добрите възможности за възстановяване на структурата.

Реакцията е неутрална до слабо кисела - 6,8-7,3 в повърхностната, излужена част на профила и слабо алкална 7,5-7,7 в карбонатните хоризонти. Карбонатите са измити на дълбочина под 30-40 cm, т.е. в най-долния подхоризонт на повърхностния хоризонт (Ak''') (около 1%). Малко под тази дълбочина се появяват карбонатни мицели, които са най-концентрирани на дълбочина 70-85 cm. Освен мицели, в C_k-хоризонта се откриват и карбонатни конкреции, където съдържанието на карбонати достига до 18%. Въпреки че няма карбонати, повърхностният хоризонт е добре наситен с обменни бази (Ca и Mg). Съдържанието на хумус е малко по-високо - 2,5% в орницата и намалява в BC_k-хоризонта до 1,1%, с преобладаване

на хуминовите киселини в състава му. Типичните черноземи принадлежат към трета група (от 5-степенната скала) по отношение на устойчивостта им на химическо замърсяване.

Поради малко по-тежкия механичен състав и по-голямото хумусно съдържание, тези почви имат малко по-висока водозадържаща способност от карбонатните черноземи и по-добра водопропускливост, но въпреки това запазват в голяма степен агропроизводствените им характеристики. Принадлежат главно към 3-та бонитетна категория (при неполивни условия).

Излужени черноземи (*Haplic Chernozems, CHh - FAO*)

Почвообразуващите материали са малко по-тежки по механичен състав - средно до тежко пясъчливо-глинест лъос. Естествената растителност, под влияние на която са образувани, е горско-степната.

Профилът им, от типа $A'_{орн}, A'' + B + C_k$, е формиран под влияние на процесите излужване (и декарбонатизация) в повърхностния и подповърхностния хоризонти. Излужените черноземи на територията на общината се отличават със средно мощен (130 cm) и мощен профил (до 150 cm), състоящ се от хумусно-акумулативен хоризонт (A) - с мощност 55 cm и преходен хоризонт ($B_1 + B_2$) с мощност 30/40 cm, и почвообразуваща скала (C_k). Преходът между хоризонтите е много плавен (с наличие в някои от профилите на AB и B_{Ck} -подхоризонти). Излужените черноземи са дълбокохумусни почви. Хумусно-акумулативният хоризонт е мощен до 50-55 cm. Характеризира се с тъмнокафяв цвят (тип molic). Преходният B-хоризонт е по-тънък или равен на A-хоризонта - с мощност от 30 до 40/50 cm. Подпочвата (хоризонт C_k) е богата на карбонати. В зависимост от степента на излуженост условно се подразделят на слабо, средно и силно излужени, като мощността на профила им съответно нараства, а сложението им се уплътнява.

Механичният им състав е средно до тежко пясъчливо-глинест. Запазва се тенденцията от другите два подтипа черноземи на високото съдържание на едри прахови частици (0,05-0,01 mm) - около 38-48%, а съдържание на физична глина е от 32 до 37-40%. В съответствие с механичния състав на лъоса относително по-глинеата е подповърхностната част на профила - текстурният коефициент получава стойности малко над 1. От първичните минерали се съдържат фелдшпати, а от вторичните глинести - главно хидрослюди и по-малко монтморилонит. Отличават се с рохкаво сложение, здрава зърнесто-троховидна, зърнеста до едроагрегатна структура по целия профил.

Карбонатите са измити от A и B-хоризонтите и се установяват в B_{Ck} -подхоризонта и в C_k -хоризонта - 10-20%. Реакцията е слабо кисела до нормална в A+B-хоризонтите - 5,5-6,5 и слабо алкална - в C_k -хоризонта - 7,6. Притежават висока степен на наситеност с обменни $2+2+$ бази ($U_{\delta} = 90\%$), от които преобладаващи са Ca и Mg. Средно осигурени са с хумус - от 2 до 3%, доминиран от хуминови киселини. Количеството му постепенно намалява в дълбочина - до 1% в C_k -хоризонта. Принадлежат към трета група (от 5-степенната скала) по отношение на устойчивостта им на химическо замърсяване.

Излужените черноземи се характеризират със сравнително по-добра водозадържаща способност, отколкото карбонатните и типичните черноземи. От разпространените на територията на общината видове черноземи излужените имат най-добре балансирани водно-въздушни свойства.

Излужените черноземи са едни от най-плодородните почви в общината. Отглежданите върху тях есенно-зимни култури (пшеница и ечемик) имат много добър растеж и се отличават с много висока продуктивност. Много добре успяват още и бобовите култури (соя, фасул, грах, леща и люцерна). Късните пролетни култури могат да дадат гарантирани високи добиви само при условие, че се напояват. Макар че излужените черноземи са по-добре запасени с хумус, снабдяването им с азот не винаги е добро. Причина за това са честите засушавания през лятото. Слабо киселата реакция обуславя по-добра подвижност на фосфора. Със засилване на процесите на излужване (от слаба до силна степен) се увеличава ефективността на азотното торене и отслабва ефективността на фосфорното. Силно излужените и средно излужените черноземи, средно мощни, са отнесени към 3-та бонитетна категория, а слабо излужените - към 4-та категория (при неполивни условия). При напояване категорията им може да се повиши с 1/2 единици.

НАНОСНИ ПОЧВИ (FLUVISOLS, FL - FAO)

(алувиални; алувиално-ливадни; алувиално-делувиални; алувиално-(делувиално)-ливадни; алувиално-(делувиално)-ливадни, заблатени и алувиално-(делувиално)-ливадни, солонцевати)

Алувиалните почви са слабо развити, формирани главно по дъното на суходолието на р. Суха, върху алувиалните наноси; притежават благоприятни физични, физикомеханични и водни свойства и високо плодородие, рохкаво сложение, зърнесто-троховидна структура; в тези зони почвите са с протичащ процес на черноземен тип почвообразуване.

Въпреки че отложените наноси са много разнообразни във вертикално и хоризонтално направление (без никакви закономерности на изменението), може де се каже, че в по-голямата си част наносните почви са леки по механичен състав. Характеризират се с рохкаво сложение на профила, нестабилна структура и с висока степен на дренираност.

Механичният състав на наносните алувиални и алувиално-ливадни почви се отличава от механичния състав на зоналните почви в района - черноземите. Те биват от леко песъчливо-глинести до леко глинести, като на малки разстояния се менят невероятно бързо в зависимост от зърнометрията на речните седименти. Най-общо два типа профили се очертават - с лек и с тежък механичен състав. При тези с лек състав доминираща е фракцията на дребния пясък (частици 0,25-0,05 mm) - 38-81%, а при тежките - фракцията на физичната глина (частици под 0,01 mm) - 50-70%.

Докато алувиалните почви са сравнително най-младите почви, относително по-възрастни, по-богати и с по-високо плодородие са алувиално-ливадните почви. В профила на алувиално-ливадните почви почти изцяло се запазва строежът на алувиалните наслаги и съставът на съответните наносни материали, като на повърхността се формира хумусно-акумулативен хоризонт (Ак), с различна мощност, в зависимост от местоположението и комбинирането на почвообразуващите фактори.

Тъй като наносните почви на територията на община Добричка съдържат карбонати, а и някои от тях имат по-тежък механичен състав, те може да бъдат отнесени към почвите с добра устойчивост към химически замърсявания.

1.2. АНАЛИЗ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ДЕГРАДАЦИОННИТЕ ПРОЦЕСИ ВЪРХУ ПОЧВИТЕ И ТЕНДЕНЦИИ НА ПРОЯВЛЕНИЕ

Под влияние на урбанизацията и промишлената дейност почвите са трансформирани в антропогенни. При тези условия почвите в съществуващия профил бавно, но прогресивно са изтощени, замърсени и са изменени в отрицателна посока в сравнение с първоначалното им естествено състояние. Деградацията на почвата включва съвкупност от процеси, които водят до пълно или частично нарушаване на една или повече от функциите ѝ (табл. 2). Докладът за състоянието на световните почвени ресурси, публикуван на 05.12.2015 г., идентифицира десет заплахи за функциите на селскостопанските почви, които трябва да бъдат преодолявани, за да се постигнат целите на хилядолетието за устойчивото им развитие:

- ✓ Ерозия на почвата;
- ✓ Намаление на органичното вещество;
- ✓ Небалансиран хранителен режим;
- ✓ Вкисляване;
- ✓ Засоляване;
- ✓ Уплътняване;
- ✓ Повърхностно преовлажняване;
- ✓ Замърсяване;
- ✓ Загуба на биоразнообразие;
- ✓ Запечатване и отнемане на земеделски земи.

✓ ЕРОЗИЯ НА ПОЧВАТА

Природните условия, начинът на стопанисване на земята (отглеждани земеделски култури, сеитбообръщения, почвообработки и противоерозионни мероприятия) и неефективното прилагане на законодателството определят ерозията на почвата като най-сериозната заплаха за деградацията на почвата. Ерозията оказва съществено влияние върху екологичните и икономическите функции на почвата, както в мястото на проявлението ѝ, така и върху прилежащите територии (фиг. 2). Почвената ерозия води до намаляване на дълбочината на коренообитаемия слой, количеството на хранителните елементи и запасите на почвена влага; изчерпване на филтрацията и буферния капацитети на почвата; намаляване на съдържанието на почвено органично вещество; загуба на биоразнообразие; деградация на почвената структура, образуване на почвена кора; разпространение и акумулация на замърсители във водните течения и в зоните на акумулация на наноси.

Докато релефът, валежите и почвите създават природните предпоставки за проявата на ерозия, начинът на ползване и структурата на земеделските и горските земи могат да намалят значително загубите на почва от ерозия, но могат да доведат и до значителното ѝ ускоряване. Тъй като климатът е един от ключовите фактори на ерозията, много е вероятно значително увеличаване на нейния интензитет при прогнозираните глобални промени в климата.

Фигура № 2. Ерозионен риск

Прогнозирането на риска от ерозия е един от основните етапи на противоерозионното проектиране. Моделът за прогнозиране на вероятните средногодишни почвени загуби от плоскостна водна ерозия във функция от ерозионните фактори е известен като Универсално уравнение за почвените загуби (Universal Soil Loss Equation – USLE), а моделът за прогнозиране на вероятните средногодишни почвени загуби от дефлация във функция от факторите на ветровата ерозия е известен като Уравнение за прогнозиране на почвените загуби от ветрова ерозия (Wind Erosion Equation – WEQ).

За определяне на действителния риск от ерозия на почвата за територията на община Добричка са използвани данни от 2018 и 2019 г., които са получени въз основа на Американския ГИС-модел USLE за изчисление на риска от ерозия, който е пригоден за българските условия от Института по почвоведение „Никола Пушкар“ и се генерира на базата на ежедневни плювиографни записи от станциите за интензивни валежи. Данните са представени според класификацията на действителния риск от ерозия на почвата, разработена от Института по почвоведение „Никола Пушкар“ и са дадени в Таблица 1 и Таблица 2.

Таблица № 1 Риск от ерозия на почвата за територията на община Добричка 2018 година

2018 г.	Относителен дял (ха)	Относителен дял (%)
Обща площ на община Добричка	129 600	100
Много слаб действителен риск	29 985	23.13
Слаб действителен риск	12 025	9.28
Слаб до умерен действителен риск	7 311	5.64
Умерен действителен риск	5 003	3.86
Умерен до висок действителен риск	10 708	8.26
Висок действителен риск	1 264	0.98
Много висок	553	0.43

Източник: ИАОС

Таблица № 2 Риск от ерозия на почвата за територията на община Добричка 2019 година

2019 г.	Относителен дял (ха)	Относителен дял (%)
Обща площ на община Добричка	129 600	100
Много слаб действителен риск	0	0
Слаб действителен риск	19 305	14.89
Слаб до умерен действителен риск	12 683	9.79
Умерен действителен риск	3 814	2.94
Умерен до висок действителен риск	12 687	9.79
Висок действителен риск	9 301	7.17
Много висок	5 051	3.89

Източник: ИАОС

Интензитетът на ерозията за територията на община Добричка е както следва: за 2018 г. – **11.8 t/ha/yr**, за 2019 г. – **12.3 t/ha/yr**.

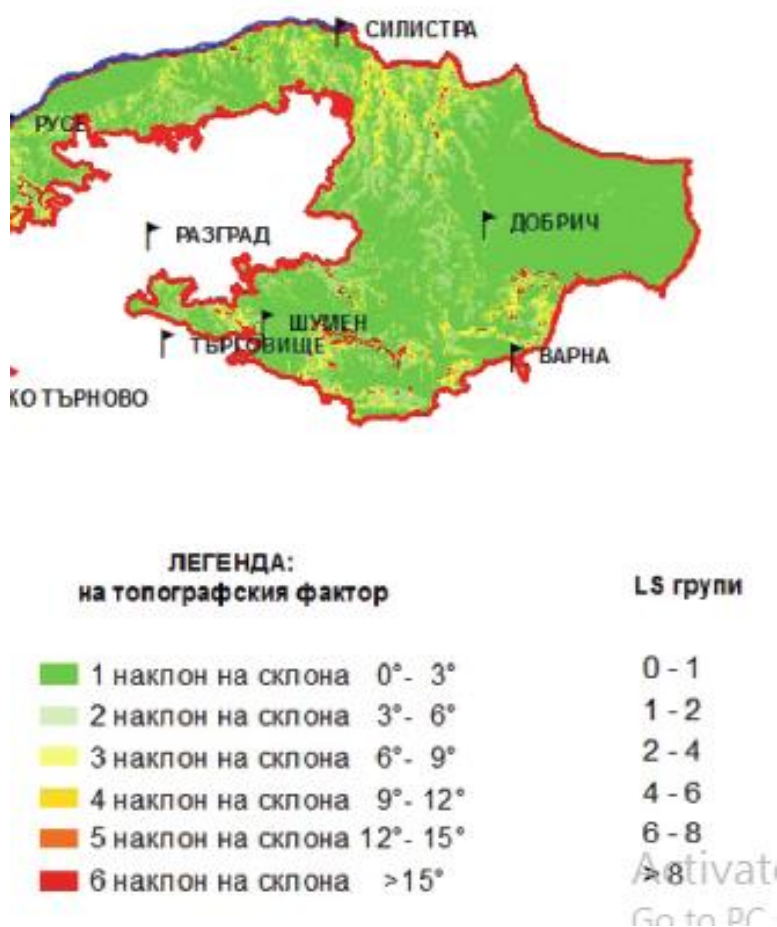
Оценката за средногодишните загуби на почва от ерозия, за територията на община Добричка, през 2018 г. възлиза на 785 743 тона, а през 2019 г., съответно – 866 184 тона.

Забележка: През 2019 г. се наблюдава значителна промяна в средногодишния интензитет на плоскостната водна ерозия, тъй като са включени и териториите с надморска височина над 1200 метра. Сравнение с данните от предходни години не е коректно да се прави, поради различен обхват на изходните данни.

Топографски фактор: Влиянието на наклона и дължината на склона е характеризирано чрез топографския индекс LS, който съчетава влиянието на наклона на склона (θ ,°) и специфичната площ, от която се формира оттокът (A_s , m²/m), върху почвените загуби от

ерозия. Картата, показана на фиг. 3, представя разпределението на територията на община Добричка по групи на наклон на склона и илюстрира нагледно, че почти цялата площ на земите в общината е с наклон под 3°, като малки площи са с наклон от 3° до 6°. Сравнението на разпределенията на териториите на община Добричка и на страната по групи наклон на склона дава представа за потенциалния риск от проявяване на площна водна ерозия на територията на областта, обусловен от топографския фактор. Топографският фактор обуславя потенциален риск от проявяване на плоскостна водна ерозия на територията на общината, значително по-нисък от средния за територията на страната.

Фигура № 3. Карта за топографския фактор на територията на община Добричка¹

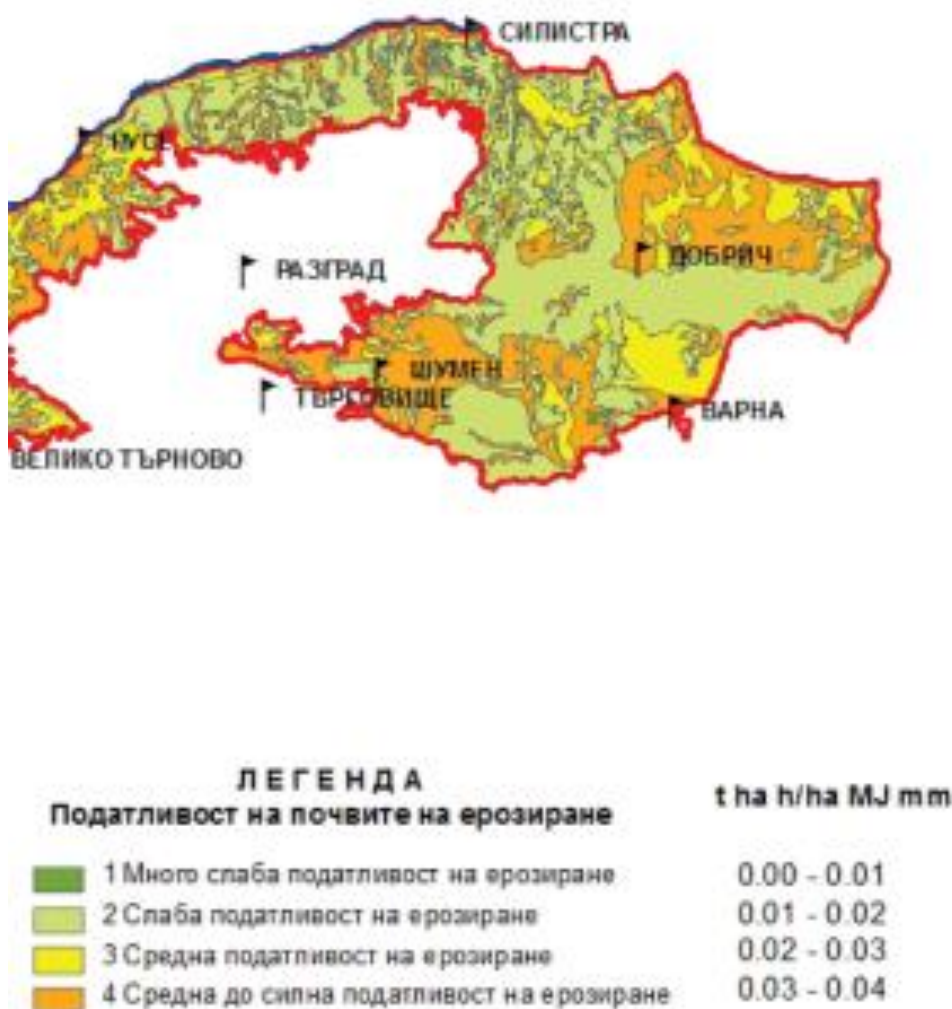

Източник: Светла Русева, Вихра Стойнова, Людмила Лозанова, Илия Малинов, Елка Цветкова, Христо Джоджов, Виктор Крумов, Милена Митова, Дилия Илиева, Ерозионни фактори и риск от водна и ветрова ерозия на почвата в зоната на българските Черноземи, Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Н. Пушкиров“, София „Почвознание, агрохимия и екология“, год. XLVIII, № 3-4 София, 2014.

Картата, представена на фиг. 4, визуализира разпределението на територията на община Добричка по податливост на почвите към ерозиране и илюстрира нагледно, че около 50 % от територията на общината се характеризира със средна до силна податливост на почвите към ерозиране (0.03-0.04 t ha h/ ha MJ mm). Останалата част от почвите на територията на общината се характеризират със средна податливост на ерозиране (0.02-0.03 t ha h/ ha MJ mm).

¹ Картата е извадка от Карта на топографския фактор за района на черноземните почви в РБългария

Фигура № 4. Карта за податливостта към ерозиране на почвата за района на община Добричка²

Източник: Светла Русева, Вихра Стойнова, Людмила Лозанова, Илия Малинов, Елка Цветкова, Христо Джоджов, Виктор Крумов, Милена Митова, Дилиана Илиева, Ерозионни фактори и риск от водна и ветрова ерозия на почвата в зоната на българските Черноземи, Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Н. Пушкиarov“, София „Почвознание, агрохимия и екология“, год. XLVIII, № 3-4 София, 2014 Sofia

✓ ВОДНА ЕРОЗИЯ НА ПОЧВАТА

Влиянието на климатичния фактор върху интензитета на плоскостната водна ерозия е характеризирано чрез индекс на ерозионност на дъждовете (R-фактор), с който се отразява не само ерозиращото действие на дъждовете, но и това на повърхностния отток. Изчислените средногодишни и средномесечни стойности за ерозионните дъждове за период от 20 до 25 години дават възможност за оценки за средногодишната ерозия от дъждове с интензитет, по-малък от 75 mm/h.

² Картата е извадка от Карта за податливостта към ерозиране на почвата за района на черноземните в РБългария

Фигура № 5. Карта на ерозионността на дъждовете за района на община Добричка³

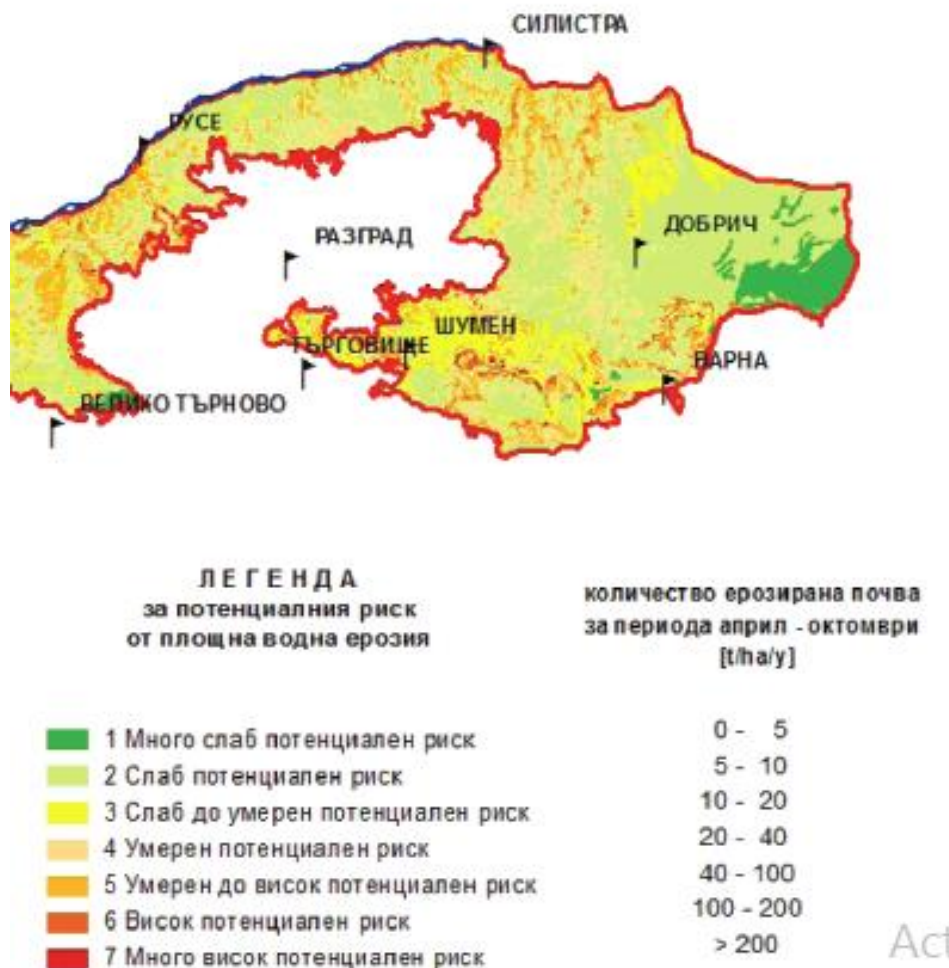
Източник: Светла Русева, Вихра Стойнова, Людмила Лозанова, Илия Малинов, Елка Цветкова, Христо Джоджов, Виктор Крумов, Милена Митова, Дияна Илиева, Ерозионни фактори и риск от водна и ветрова ерозия на почвата в зоната на българските Черноземи, Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Н. Пушкиarov“, София „Почвознание, агрохимия и екология“, год. XLVIII, № 3-4 София, 2014 Sofia

Картата, представена на фиг. 5, визуализира разпределението на територията на община Добричка по отношение на ерозионността на дъждове и илюстрира нагледно, че почти цялата територия на общината се характеризира със средна ерозионност на дъждове (600-800 MJ mm / h ha).

Потенциалният риск от плоскостна водна ерозия е изчислен като средногодишна стойност на количеството ерозирана почва [t/ha y] при отсъствие на растителна покривка. Картата, представена на фиг. 6, визуализира разпределението на територията на община Добричка по степени на потенциален ерозионен риск и илюстрира нагледно сравнително хомогенното разпределение на земите в отделните класове – слаб и слаб до умерен потенциален риск.

³ Картата е извадка от Карта на ерозионността на дъждовете за района на черноземите в РБългария

Фигура № 6. Карта за потенциалния риск от плоскостна водна ерозия на територията на община Добричка⁴

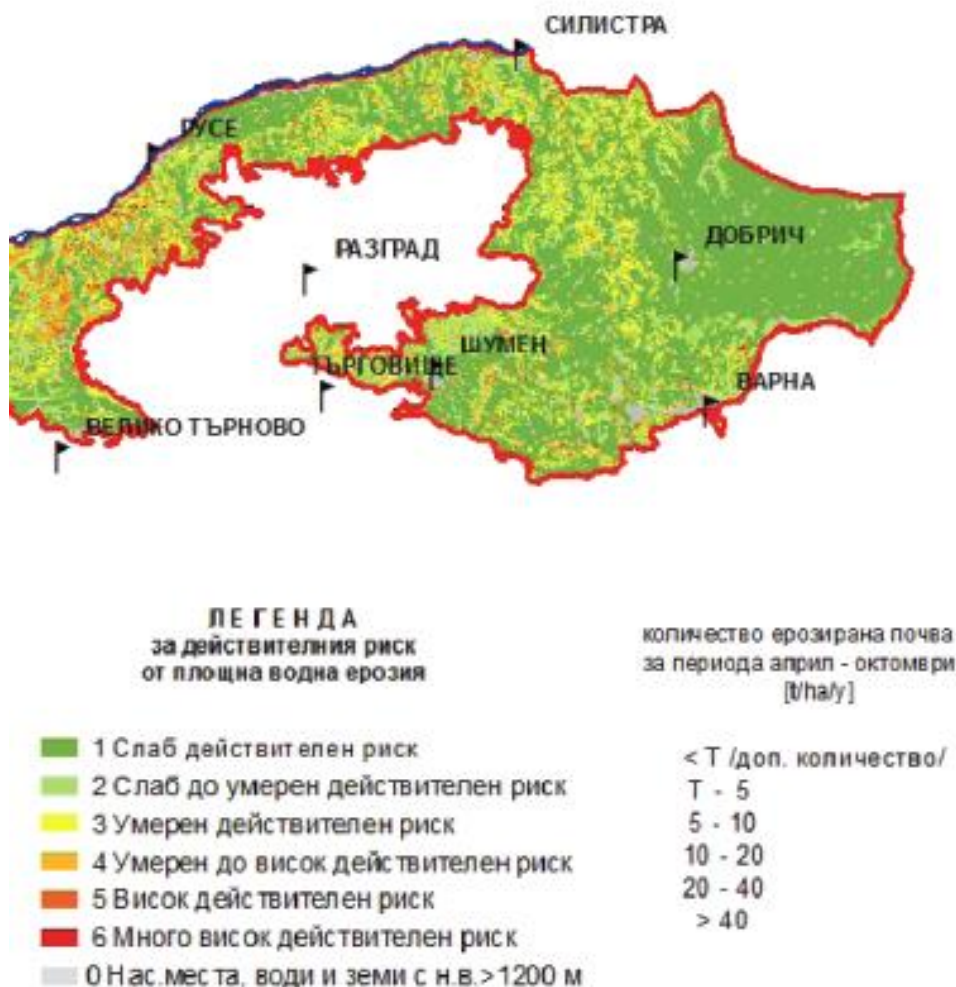

Източник: Светла Русева, Вихра Стойнова, Людмила Лозанова, Илия Малинов, Елка Цветкова, Христо Джоджов, Виктор Крумов, Милена Митова, Дияна Илиева, Ерозионни фактори и риск от водна и ветрова ерозия на почвата в зоната на българските Черноземи, Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Н. Пушкиров“, София „Почвознание, агрохимия и екология“, год. XLVIII, № 3-4 София, 2014 Sofia

Действителният риск от плоскостна водна ерозия е изчислен като средногодишна стойност на количеството ерозирана почва [t/ha y] с растителна покривка. Картата, представена на фиг. 7, визуализира разпределението на територията на община Добричка по степени на действителен ерозионен риск и илюстрира нагледно, че преобладаващата част от земеделските земи са със слаб и слаб до умерен действителен риск.

⁴ Картата извадка от Карта за потенциалния риск от плоскостна водна ерозия за района на чернозмите почви в РБългария

Фигура № 7. Карта за действителния риск от плоскостна водна ерозия на територията на община Добричка

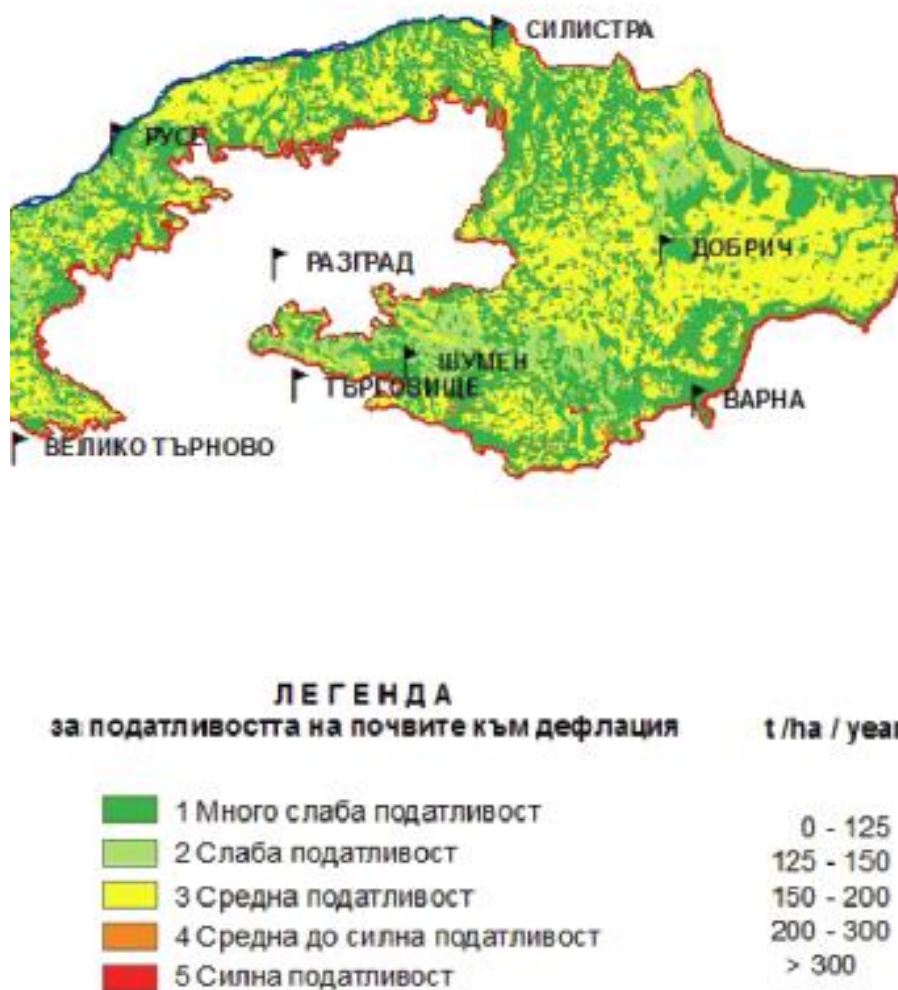
Източник: Светла Русева, Вихра Стойнова, Людмила Лозанова, Илия Малинов, Елка Цветкова, Христо Джоджов, Виктор Крумов, Милена Митова, Диляна Илиева, Ерозионни фактори и риск от водна и ветрова ерозия на почвата в зоната на българските Черноземи, Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Н. Пушкиarov“, София „Почвознание, агрохимия и екология“, год. XLVIII, № 3-4 София, 2014
Sofia

✓ ВЕТРОВА ЕРОЗИЯ НА ПОЧВАТА

Индексът за влияние на климатичния фактор (С) отразява влиянието на средната годишна скорост на ветровете и влажността на почвената повърхност (като функция на валежите и температурата). Данните за разпределението на територията на община Добричка по класове на климатичния фактор на ветрова ерозия показват, че за цялата площ е характерна предимно средна степен на дефлационност. Климатичният фактор обуславя потенциален риск от проявяване на ветрова ерозия на територията на общината, значително по-висок от средния за територията на страната.

Картата, представена на фиг. 8, визуализира разпределението на територията на община Добричка по податливост на почвите към дефлация и илюстрира нагледно, че почвите се характеризират със средна и слаба податливост към дефлация.

Фигура № 8. Карта за податливостта към дефлация на почвата на територията на община Добричка⁵

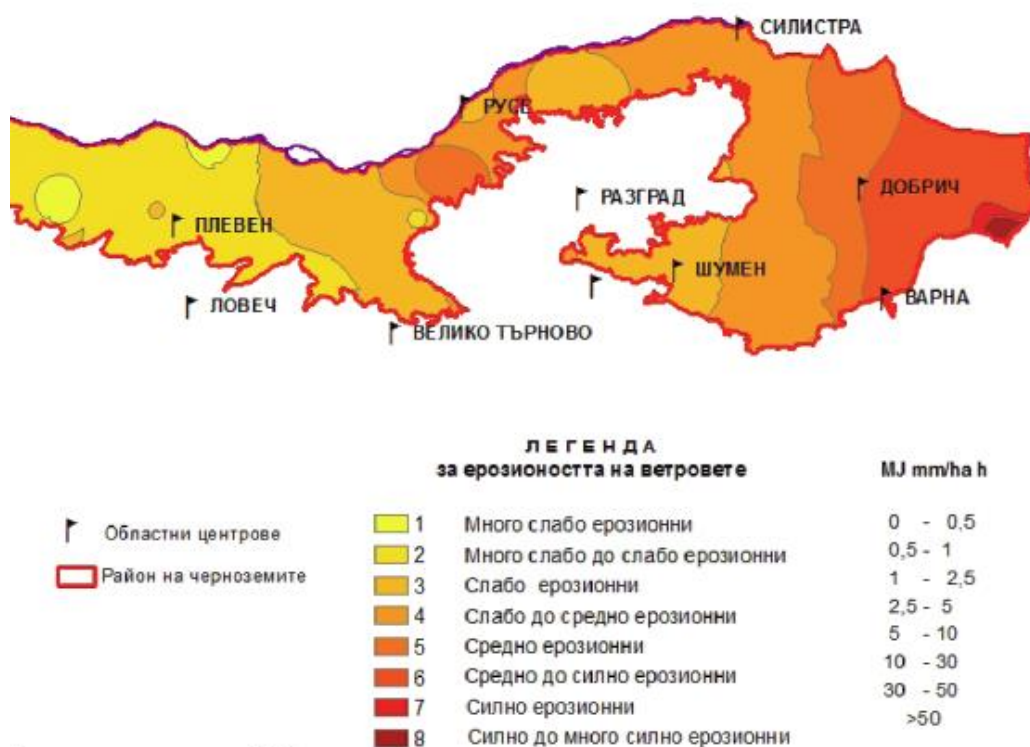
Източник: Светла Русева, Вихра Стойнова, Людмила Лозанова, Илия Малинов, Елка Цветкова, Христо Джоджов, Виктор Крумов, Милена Митова, Дияна Илиева, Ерозионни фактори и риск от водна и ветрова ерозия на почвата в зоната на българските Черноземи, Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Н. Пушкиarov“, София „Почвознание, агрохимия и екология“, год. XLVIII, № 3-4 София, 2014 Sofia

За източната част на района на общината (източна и североизточна) са характерни ветрове със средна до силна ерозионност (6-ти клас). Западно от гр. Добричка във вид на пояс, ориентиран север-юг, най-широк в северната си част и стесняващ се към южната, е разположена зоната на средно ерозионните ветрове (5-ти клас).

Картата, представена на фиг. 9, визуализира разпределението на територията на община Добричка по отношение на ерозионността на ветровете и илюстрира нагледно, че западната част от общината се характеризира със средно до силно ерозионни ветрове (10-30 MJ mm / h ha). , като на изток ерозионността отслабва до средно ерозионни ветрове (5-10 MJ mm / h ha).

⁵ Картата е извадка от Карта за податливостта към дефлация на черноземните почви в РБългария

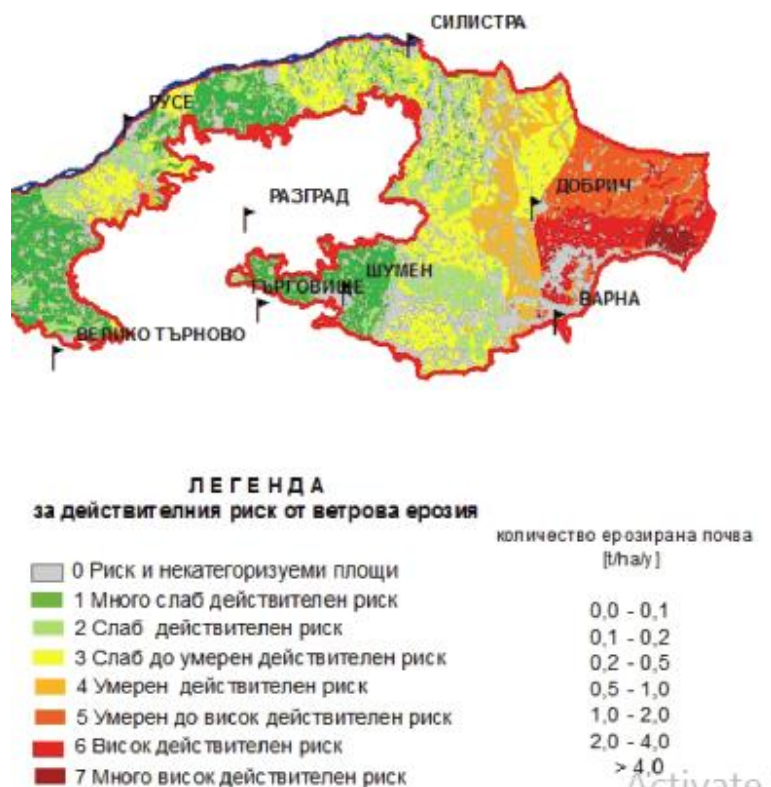
Фигура № 9. Карта за ерозионността на ветровете на територията на община Добричка⁶

Източник: Светла Русева, Вихра Стойнова, Людмила Лозанова, Илия Малинов, Елка Цветкова, Христо Джоджов, Виктор Крумов, Милена Митова, Дияна Илиева, Ерозионни фактори и риск от водна и ветрова ерозия на почвата в зоната на българските Черноземи, Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Н. Пушкиarov“, София „Почвознание, агрохимия и екология“, год. XLVIII, № 3-4 София, 2014 Sofia

⁶ Картата е извадка от Карта на ерозионността на ветровете в района на черноземните почви в РБългария

Фигура № 10. Карта на действителния риск от ветрова ерозия на територията на община Добричка⁷

Източник: Светла Русева, Вихра Стойнова, Людмила Лозанова, Илия Малинов, Елка Цветкова, Христо Джоджов, Виктор Крумов, Милена Митова, Дияна Илиева, Ерозионни фактори и риск от водна и ветрова ерозия на почвата в зоната на българските Черноземи, Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Н. Пушкиarov“, София „Почвознание, агрохимия и екология“, год. XLVIII, № 3-4 София, 2014 Sofia

✓ ИЗВОДИ

За по-голямата част от територията на община Добричка, наклонът на терена е в границите от 0 до 3°. Това предполага по-слаба уязвимост към водна, но значително по-силна уязвимост към ветрова ерозия на почвата.

Типът на преобладаващия почвен тип за района на общината - черноземите са малко по-устойчиви към ерозиране от средното за страната по отношение на водната ерозия и по-податливи към ерозиране от средното за страната по отношение на ветровата ерозия.

Рискът от ветрова ерозия на почвата в района се определя главно от ерозионността на ветровете. В зоната с най-висок риск от дефлация (източно от Добричка) високата ерозионност на ветровете се съчетава с относително висока податливост на почвите към дефлация.

⁷ Картата е извадка от Карта на действителния риск от ветрова ерозия в района на черноземните почви в РБългария

✓ ВКИСЛЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ

Тъй като повечето почви в землищата на община Добричка съдържат карбонати по целия си профил, не се очаква вкисляване. Евентуално слабо вкисляване може да се допусне при излужените черноземи в случай на продължително прекомерно използване на някои азотни торове, но вероятността е малка, тъй като тези почви се характеризират с добра буферна способност.

✓ ЗАСОЛЯВАНЕ. ОСОЛОНЦЯВАНЕ

Хидроморфното засоляване представлява процес на повишаване на съдържанието на водоразтворими соли в почвения разтвор, токсични за растенията, в резултат на капилярно подхранване на активния коренообитаем почвен слой от високоминерализирани подпочвени води при повишаване на нивото им до дълбочина 100-300 cm. Наличието на фракциите на дребен пясък и прах в механичния съста на почвата и подпочвата е основна предпоставка за капилярния подем от подпочвените води към повърхността. Поради разнообразния състав и строеж на наносните материали засоляването протича с различна скорост и в различна степен в площите на наносните и ливадните почви. Неправилно напояване също може да допринесе за засоляването на почвите. Засоляването поражда проблем по отношение на осмотичното налягане на почвения разтвор, което води до увеличаване на водозадържащата способност на почвата и до силно влошаване на влагообезпечаването на земеделските култури. На територията на общината няма площи, заети от засолени почви.

✓ НАМАЛЯВАНЕ НА ПОЧВЕНОТО ОРГАНИЧНО ВЕЩЕСТВО (ДЕХУМИФИКАЦИЯ НА ПОЧВИТЕ)

Този деградационен процес протича главно в обработваемите земи. Представлява намаляване на съдържанието на органичен въглерод/хумус, което води до обезструктуриране на почвата, с последващо влошаване на водно-физичните показатели и намаляване на продуктивността им. Дехумификацията предполага понижаване на буферността на почвите по отношение на химически замърсявания, както и до ускоряване на ерозионните процеси, влошаване на генния фонд и биоразнообразието. Съгласно предоставените данни от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) почвите в пунктовете, принадлежащи на територията на община Добричка, са много добре обезпечени с органично вещество – органичен въглерод (C): 16.5667-26.8 g/kg почва в повърхностния слой с мощност 20/10 cm и 15.733-25.5667 g/kg почва в подповърхностния слой от 20/10 до 40 cm (табл. 3).

**Таблица № 3. Съдържание на органичен въглерод, азот по Келдал и общ фосфор в
почвите в мониторинговите пунктове на НСМОС**

*средни концентрации на анализирани показатели от Националната мрежа за почвен
мониторинг в слой: 0-10 cm/0-20 cm и 10-40 cm/20-40cm за период: 2017-2019 г.*

Пункт № Землище	Година на пробо- вземане	Дълбочина на пробовземане [cm]	Органичен C [g/kg почва]	N Келдал [g/kg почва]	Общ P [mg/kg почва]
№ 400 с. Бенковски	2017	0-20	24.133	2.23667	961.333
		20-40	20.5	1.88	898
№ 414 с. Орлова могила	2019	0-20	26.8	1.84667	863.333
		20-40	25.5667	1.763333	858.3333
№ 415 с. Ловчанци	2017	0-20	21.3	1.7433	761.667
		20-40	18.4	1.56	727
№ 427 с. Бранище	2017	0-20	19.6	1.6967	646.667
		20-40	18	1.5767	699.667
№ 428 с. Ломница	2017	0-20	16.5667	1.6433	1026
		20-40	15.733	1.4967	961

Източник: ИАОС

Не се установяват чувствителни разлики в стойностите на органичния C в двете измервани дълбочини на профилите на наблюдаваните пунктове. Поради честите засушавания и липсата на напояване, нитрификацията не протича ритмично. Това обуславя силно колебаещото се снабдяване на растенията с азот, което може да бъде оценено като средно осигурено, въпреки добрата запасеност с органично вещество (1,6433-2,23667 g общ азот/kg почва в повърхностните слоеве и 1,4967-1,88 g/kg почва в подповърхностните слоеве).

Запасеността с общ фосфор е средна и висока – 646,667-1026 mg/kg почва в повърхностния слой и 699,667-961,00 mg/kg почва в подповърхностния слой.

Въпреки добрата обезпеченост с органично вещество на почвите в посочените мониторингови пунктове, не се изключва възможността в почвите на някои от обработваемите масиви да се развива бавно процесът на дехумификация. Сред основните причини за изтощаването на почвите са изгарянето на стърнищата, пълната липса на органично торене, бързата минерализация на органичното вещество, причинена от прекалената небалансирана химизация на земеделския процес и особено плоскостната водна ерозия, която е в средна и силна степен на развитие.

Територията на община Добричка попада в зона, в които водите са чувствителни към биогенни елементи – нитратно уязвими зони.

Фигура № 11. Карта на нитратно уязвимите зони

Източник: ПУРБ БДПР

✓ ПРЕОВЛАЖНЯВАНЕ

Преовлажняването е процес на продължително задържане на гравитационна вода в коренообитаемия почвен слой, поради невъзможността ѝ да се оттича. На територията на община Дбрич няма условия за преовлажняване на почвите.

✓ ЗАМЪРСЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ

Устойчивостта на почвите срещу химическо замърсяване зависи от механичния и минералогичния им състав, съдържанието на органично вещество, вкл. количеството и фракционния състав на хумуса, съдържанието на общи карбонати, рН, сорбционния капацитет, общата концентрация и вида на водоразтворими вещества и др. Може да се каже, че почвите, разпространени на територията на община Добричка, се характеризират с добра буферност срещу химическо замърсяване, тъй като имат високо съдържание на карбонати и обменни бази, обезпечени са с органично вещество. Освен това на територията на общината липсват източници за замърсяване на атмосферния въздух, чрез който да настъпи замърсяване и на почвите. Оценката на екологичния статус на почвите от община Добричка е направена на базата на данните от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС), подсистема „Почви“ на ИАОС (таблица 4). За целта данните за наличните концентрации на тежки метали и металоиди (As, Hg, Cd, Cu, Ni, Cr, Pb, Zn, Co) от пунктове №№ 400, 414, 415, 427 и 428 съответно в землищата на с. Бенковски, с. Орлова могила, с. Ловчанци, с. Бранище и с. Ломница са съпоставени с нормите за максимално допустимите концентрации (МДК) на тези замърсители в почвите, отнасящи се за съответните интервали

на измерената реакция на почвите (Таблица 1 от НАРЕДБА №3 за норми относно допустимото съдържание на вредни вещества в почвата). Анализът показва, че почвите са в добро екологично състояние. Съдържанието на изследваните тежки метали и металоиди в двата слоя на всички мониторингови пунктове е много по-ниско от нормите за максимално допустимите концентрации на тези елементи (таблица 4).

Таблица № 4. Съдържание на тежки метали и металоиди в почвите [mg/kg почва]. Пунктове от НСМОС на ИАОС
 средни концентрации на анализирани показатели от Националната мрежа за почвен мониторинг в слой: 0-10 cm/0-20 cm и 10-40 cm/20-40cm;
 Период: 2017-2019 г.

Пункт № Землище	Година	Дълбочина на пробовзе- мане	pH в H ₂ O	Съдържание на тежки метали и металоиди [mg/kg почва]								
				As	Cd	Hg	Cu	Ni	Cr	Pb	Zn	Co
№ 400 с. Бенковски	2017	0-20	7.0233	8.15	0.135	0.3	21.7667	42.7667	62.8333	16.1667	59.2333	12.6
		20-40	7.49	8.1133	0.12333		23.0667	44.8667	63.7667	16.5	61.2333	12.6333
№ 414 с. Орлова могила	2019	0-20	6.9033	9.9633	0.15533	0.3	23.5667	45.36667	81.8667	21.5667	77.1667	14.333
		20-40	6.61	10.7667	0.158667		24.8	50	79.2	22.4	74.4333	14.9333
№ 415 с. Ловчанци	2017	0-20	6.7667	8.55667	0.14733	0.3	25.5667	42.9667	58.9667	18.7	65.2	13
		20-40	6.7767	9.29667	0.151667		27.5333	46.9667	64.2	20.1667	71.8333	15
№ 427 с. Бранище	2017	0-20	6.2067	9.36	0.169667	0.3	21.6667	43.2333	58.4333	20.5	61.6667	12.5667
		20-40	6.13	10.8	0.169667		23.7	47.2	69.7333	22.3333	67.3	13.3667
№ 428 с. Ломница	2017	0-20	7.0333	8.08667	0.17933	0.3	26.1	41.6333	57.4	16/19.6	61.2333	11.9333
		20-40	7.75	8.87667	0.145		27.6333	47.0333	63.2667	19.76667	67.6	13.3333

Източник: ИАОС

✓ НАРУШЕНИ И УВРЕДЕНИ ПОЧВИ

На територията на община Добричка е дадено разрешение за търсене и проучване на строителни материали в площ „Божурово“ на „Перфект керамик“ ЕООД, с. Божурово, община Добричка с Решение №416/28.12.2015 г. на Министерски съвет.

Нарушени и увредени земи се откриват по периферията на нерегламентирани сметища.

Съгласно ОУП на Община Добричка, площта на нарушените терени възлиза на 194,30 ha.

✓ ЗАПЕЧАТВАНЕ НА ПОЧВИТЕ

„Запечатването на почвите“ представлява трайно покриване на почвените повърхности с непропусклив материал, поради застрояване и/или изграждане на инфраструктура. При урбанизацията на териториите неминуемо почвите под изградените сгради и съоръжения остават запечатани. „Запечатани“ са почвите и под изградената транспортна инфраструктура. „Запечатаните“ почви са безвъзвратно загубени за земеделско ползване.

✓ СВЛАЧИЩА

Според „Карта на свлачищата“, изготвената от „Геозащита Плевен“ и „Геозащита Варна“ и Приложение № 2 към „Национална програма за превенция и ограничаване на свлачищата на територията на Република България, ерозията и абразията по Дунавското и Черноморското крайбрежие 2015-2020 г.“ на територията на община Добричка не са регистрирани свлачища.

1.3. АНАЛИЗ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА СТОПАНСКИТЕ ОТРАСЛИ ВЪРХУ ПОЧВИТЕ В ОБЩИНА ДОБРИЧКА

Неправилната експлоатация и несъобразените с нормативната база дейности от промишлеността, транспорта, земеделски практики, водят до замърсяване на въздуха, почвата, подземните води, нарушаване на условията за развитие на флората и фауната и загуба на биоразнообразие.

✓ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ПРОМИШЛЕНОСТТА ВЪРХУ СЪСТОЯНИЕТО НА ПОЧВАТА

Тенденциите към цифровизация, декарбонизация и кръгова икономика през последните 10 години променят начина, по който се структурира икономиката на световно и национално ниво. Технологичното развитие и променящият се глобален контекст създават нови видове продукти и услуги, както и нови бизнес модели за предоставянето им. Промените, които настъпват в промишлеността, я определят като катализатор на прогреса и движеща сила за нашето бъдеще.

Приоритетите на ЕС за развитието на енергетиката за периода до 2030 г. са: 40% намаляване на емисиите на парникови газове, най-малко 32% пазарен дял на енергията, генерирана от възобновяеми източници в енергийното потребление и подобряване на енергийната ефективност на равнището на Съюза с поне 32,5%.

Ето защо голяма част от промишлените предприятия в България, съществуващи до 90-те години на миналия век са закрити, други са приватизирани или фалирали и където е необходимо се извършват дейности по възстановяване на състоянието. Независимо от това в отделни случаи в близост до промишлените предприятия и до транспортните коридори се

наблюдава въздействие върху почвите от добивната промишленост – нерудни и строителни материали.

Нарушения и възможни замърсявания на почвите може да се очаква от енергетиката и енергопреносната мрежа. През територията на България преминават трансгранични продуктопроводи, електропроводи, газопроводи. По трасетата на тази мрежа земите са рекултивирани, но е променено ползването им само за отглеждане на тревиста плиткокоренова растителност.

Във връзка с увеличаване на обема на енергийните ресурси, през последните 10 години масово се отглеждат енергийни култури (рапица), които заемат обширни територии с богати почви, най-често черноземи. При неспазване на сеитбообръщенията тези почви е възможно да губят плодородието си.

✓ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО ВЪРХУ СЪСТОЯНИЕТО НА ПОЧВАТА

Общата площ на община Добричка е 1 296.1 км². От данните, посочени в таблица 5, се вижда, че основната част от територията на общината е заета от земеделски земи – 7 188.66 ha, 65,84%. Много по-нисък е дялът на горските и другите видове територии.

Таблица № 5. Разпределение на основните видове територии в община Добричка

Видове територии	Площ [ha]	%
земеделски територии	7 188.66	65.84
горски територии	729.45	6.68
урбанизирани територии - жилищни функции, производствени и други	2 414.73	22.11
озеленяване, паркове и градини	248.40	2.27
водни течения и водни площи	44.15	0.40
територии за транспорт и инфраструктура	295.84	2.70

Източник: ОУП на Община Добричка, собствени изчисления

В общината има тенденция към ограничаване на видовото разнообразие на отглежданите полски култури (зърнено-житни, технически и фуражни), което може да е обусловено от структурата на животновъдството в общината, а също така и от пазарни съображения на земеделските производители.

Отглеждат се предимно пшеница и царевица за зърно, като засетите площи със зърнени култури през годините са представени в таблица 6.

Таблица № 6. Засети площи по видове култури в периода 2014 – 2020 г. на територията на община Добричка

Култури	Засети площи (дка)						
	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Зърнени култури							
пшеница	320 980	276 216	275 200	263 671	277 901	329 680	271 000
ечемик	32 500	37 742	39 408	15 300	5 630	3 600	13 100
тритикале	2 100	2 630	2 440	2 500	2 120	2 150	7 250
царевица за зърно	246 392	284 587	284 600	307 125	348 920	236 736	293 200
сорго	130	210	218	300		390	

**ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ, УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ НА
ОБЩИНА ДОБРИЧКА 2021-2028 г.**

Култури	Засети площи (дка)						
	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
фасул			1 831	760	1 590	450	
леща					120	315	
грах		796	796	2 930			
<u>Технически култури</u>							
слънчоглед	231 712	203 035	203 000	219 218	169 930	196 881	262 270
рапица	39 720	36 740	36 280	45 900	41 130	72 130	17 900
соя		17 430	17 400	7 369	2 760	100	
картофи	134	285	104	145	83	23	20
тютюн	58						
<u>Фуражни култури</u>							
царевица за силаж	3 500	7 140	7 140	7 210	260	2 800	
фуражен грах			790				
<u>Пресни зеленчуци</u>							
пипер	120	143	25	23	12		
домати	140	91	53	45	15	35	18
краставици							25
дини	670	1 843	1 843	2 520	620	2 820	2 950
пъпеш	593	1 779	1 779		130	860	1 850
<u>Трайни насаждения</u>							
ябълки	179	179	287	287	287	327	245
праскови	60	60	131	131	131	163	163
круши	36	36	70	70	70	70	131
кайсии	93	93	141	141	141	167	141
сливи	248	267	902	902	902	902	1 070
череш	62	62	62	62	62	111	111
орех							1 670
малини	257	257	308	308	308	308	167
лавандула	1 685	1 387	1 387	7 685	12 037	22 501	22 500

Източник: ОДЗ Добрич

Площите, заети с трайни насаждения, нарастват през годините. В общината се установява наличие на постоянни площи овощни насаждения. Засадените площи овощни насаждения са от разнообразни видове: ябълки, круши, кайсии, праскови, сливи, череш, орех. Отглеждат се малини и лавандула.

В землищата на общината се отглеждат на малки площи пресни зеленчуци – пипер, домати краставици, дини и пъпеш.

Стопанисването на земеделските земи се осъществява главно под арендна форма и под наем. Малки площи се обработват от частни земеделски производители.

Почти пълното отделяне на стопанисването на земеделските земи от собствеността им не създава стимули за практикуване на подходящи сеитбообръщения, подпомагащи самовъзстановяването на почвеното плодородие и устойчивото управление на земеползването.

Основните земеделски практики, които осигуряват условията за устойчиво управление на селскостопанските почви включват:

- ✓ Минимизиране на механичната обработка на почвата за поддържане на почвеното органично вещество, структурата на почвата и общото „здравословно“ състояние на почвите;
- ✓ Използване на покривни култури и/или растителни остатъци, които предпазват повърхността на почвата, пестят вода и хранителни вещества, подобряват почвената биологична активност и допринасят за интегрирана борба с плевелите и вредителите;
- ✓ Отглеждане на по-широк спектър от едногодишни и многогодишни растителни видове (включително дървета, храсти, пасища и земеделски култури) в асоциации, последователности и ротации, които подобряват храненето на културите и способността на системата да се самовъзстанови от стрес.

Включването на **допълнителни земеделски практики**, в съчетание с основните, осигурява устойчивост на ползването на земеделските почвени ресурси: подобро хранене на растенията, поддържащо „здрави“ почвите, чрез подходящи сеитбообръщения и разумно използване на органични и минерални торове; използване на добре адаптирани, високодобивни сортове с устойчивост на биотични и абиотични стресови фактори и подобрени хранителни качества; интегрирана борба с вредителите, болестите и плевелите за поддържане на биологичното разнообразие и използване на селективни, ниско рискови пестициди, когато е наложително; ефективно управление на водите, чрез получаване на „повече култури от по-малко капки“, като се поддържа „здравето“ на почвата и се свежда до минимум влиянието на външните фактори.

В последните няколко години биологичното производство се развива с бързи темпове, като непрекъснато нарастват както броят на операторите, така и площите и броят на животните, включени в система на контрол.

Българската агенция по безопасност на храните осъществява контрола на продукти за растителна защита и торове, съгласно Закона за защита на растенията. Приложението на продукти за растителна защита (ПРЗ) към настоящия момент не е заплаха за замърсяване, но прекомерното им използване в миналото все още показва наличие на остатъчни количества от някои ПРЗ. Неправилните обработки на почвите – тежка техника, оран на една и съща дълбочина, несъблюдаване на оптималната почвена влага, многократни обработки, са причина за уплътняване. Ако не се прилагат правилно сеитбообръщения и обработки на наклонени терени, многократно ще се увеличат загубите от ерозия на най-плодородния слой почва. Попадането му във водните басейни е причина за друг нежелателен процес - еутрофикация.

Изгарянето на стърнищата лишава почвите от органично вещество и унищожава микрофауната.

Общинските язовири с относително постоянни водни количества са 9 на брой - Бенковски, Алцек, Карапелит, Полковник Иваново, Смолница-1, Смолница-2, Полковник Минково, Плачи дол-1 и Плачи дол-2. Пресъхнали са 6 язовира – Воднянци, Вратарите, Фелдфебел Дянково - 2 бр. и Златия - 2 бр.

По отношение на язовирите на територията на общината, освен мерки за поддържане в изправност и безопасност на съществуващите такива, е необходимо и възстановяване на бивши микроязовири с цел рекреация и напояване. В община Добричка има нужда от изграждане на съвременна напоителна система за територията на общината.

✓ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ГОРСКОТО СТОПАНСТВО ВЪРХУ СЪСТОЯНИЕТО НА ПОЧВАТА

Горскостопанската дейност в общината се управлява от ДГС „Добричка“, което стопанисва държавния горски фонд, а има и общински и частни гори. Общата площ на горските територии в границите на община Добричка са 20 331,6 ha или 15,6% от общата територия, като при това този процент се дължи главно на изкуствено засадени полезащитните горски пояси, докато делът на същинските гори е много нисък.

Най-общо горите могат да се класифицират като:

- издънковите гори (32%);
- горите за реконструкция (24%);
- широколистните високостеблени гори (17%);
- нискостеблените гори (15%).

✓ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ТРАНСПОРТА ВЪРХУ СЪСТОЯНИЕТО НА ПОЧВАТА

Географското разположение на община Добричка е благоприятно по отношение на транспортната ѝ обвързаност. Обслужвана от три второкласни (II-293, II- 20 и II-71) и пет третокласни пътища (III-293, III-2702, III-7105, III-7106 и III-9701), както и от жп линия, територията на общината има много добра свързаност с националната транспортна мрежа.

Дължина на пътната мрежа в общината е 388 км, като над 50% от състава ѝ са републикански пътища. Средната гъстота на пътната мрежа ($298,9 \text{ km}/1000 \text{ km}^2$) е по-ниска от тази на страната ($368,41 \text{ km}/1000 \text{ km}^2$).

Автомобилният транспорт замърсява околната среда с тежки метали - мед, цинк, кадмий, никел, кобалт, манган и др. Те попадат в растителността и почвите около пътищата, а оттам в животните и човека. Широчината на прилежащата ивица около автомобилните пътища, която се замърсява с тежки метали, зависи от силата и посоката на преобладаващите ветрове. При проведените наблюдения в рамките на НСМОС са регистрирани единични случаи на замърсяване на сервитутни ивици в точки с високо натоварване. Броят на автомобилните средства постоянно се увеличава. Това води до необходимост от промяна на предназначението на нови площи земеделски земи за изграждане на нови автомобилни пътища или разширяване на старите. Сервитутите на транспортните коридори са застрашени от ерозия, канавките за отвеждане на водите по пътищата се запълват, настъпва и техногенно замърсяване и засоляване от зимното почистване от снега. Замърсяването на въздуха и последващото замърсяване на води и почви е най-сериозният екологичен проблем, който се

поражда от транспорта, особено в големите градове. За територията на Добричка община е характерно това, че населените места в общината не са силно урбанизирани. В територията на общината не са включени градове. Евентуално замърсяване от транспорта може да се наблюдава само по основните пътни артерии.

През територията на общината преминава жп линия от Разделна (община Белослав) за Девня, Суворово, Вълчи дол, Добричка и Кардам, която на север пресича българо-румънската граница при ГКПП „Йовково“ и продължава през румънска територия за Констанца и така свързва вътрешността на страната с Румъния, Украйна, Русия и други европейски държави. По отношение на пътническите превози за населените места в общината – осъществяват се такива до спирки Дончево и Генерал Колево.

Замърсяване на почвите от **жп транспорта** е резултат от разливи или емисии от трафика. ЖП транспортът е с по-добри екологични показатели от автомобилния, но поради лошото състояние на железопътната инфраструктура и влаковете, този транспорт все повече се negliжира и се избягва от пътниците.

✓ ВЪЗДЕЙСТВИЯ ОТ СКЛАДОВЕ ЗА СЪХРАНЕНИЕ НА ПЕСТИЦИДИ С ИЗТЕКЪЛ СРОК НА ГОДНОСТ

На територията на община Добричка е разположен един склад за съхранение на пестициди с изтекъл срок на годност в ББ кубове – в с. Медово. В него се съхраняват 21 броя ББ кубове с тегло 84 тона.

На територията на общината са разположени и складове за пестициди с изтекъл срок, които са частна или кооперативна собственост:

- ✓ в село Дончево – 5,700 тона твърди и 6,00 тона течни пестициди с неизвестен произход;
- ✓ в село Божурово – 0,300 тона твърди и 1,00 тон течни пестициди с неизвестен произход;
- ✓ в село Ведрина – 6,500 тона твърди и 4,00 тона течни пестициди с неизвестен произход;
- ✓ в село Смолница – 4,00 тона твърди и 1,00 тон течни пестициди с неизвестен произход;
- ✓ в село Златия – 3,00 тона твърди пестициди с неизвестен произход;
- ✓ в село Стефаново – 0,300 тона твърди пестициди с неизвестен произход;
- ✓ в село Фелдфебел Дянково – 0,500 тона твърди и 1,00 тон течни пестициди с неизвестен произход.
- ✓ в село Победа – 0,5 тона твърди пестициди с неизвестен произход.

При извършения контрол през 2020 г. от комисия по разпореждане на областния управител на гр. Добрич с участието на РИОСВ-Варна е констатирано, че складът в с. Златия, общ. Добричка е в недобро състояние. Вследствие дадени предписания от предходна година са предприети действия по укрепване и обезопасяване на склада. Извършен е оглед от комисия с цел прибиране и обезвреждане на пестицидите. Останалите складове за негодни ПРЗ са в относително добро състояние.

2. ОЦЕНКА НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ОГРАНИЧЕНИЯТА В МЕЖДУНАРОДЕН И ВЪТРЕШЕН ПЛАН

2.1. АНАЛИЗ НА ЕВРОПЕЙСКОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРОГРАМНИ ДОКУМЕНТИ

Съгласно европейското законодателство, разработването и прилагането на инструменти за водене на екологичната политика, имащи отношение към компонент почви, датира от 80-те години.

Най-ранният документ на ЕС, отнасящ се до политиката за почвите е „Европейска Харта за Почвата“, приета от Комитета на Министрите на 30 май 1972 г. През 2003 г. е приета „Актуализирана Европейска Харта за опазването и устойчивото управление на почвата“. Европейската Харта синтезира шест основни принципа на политиката по почвите и препоръки за практическото ѝ провеждане в страните членки. Тя определя общи и специфични препоръки за устойчиво управление на почвата. Целта е да не се допуска деградация, за да се опазят почвените ресурси за бъдещите поколения. Съгласно Европейската харта всички регионални политики за планиране трябва да вземат под внимание мерки за опазване на почвата при провеждането им. Особено внимание изискват тези, свързани със земеделие, горско стопанство, миннодобивна промишленост, индустрия, туризъм, транспорт, планиране развитието на населените места. Европейската Харта за почвата (2003) обръща внимание на инструментите за реализиране на устойчиво управление на почвата.

Принципите и задачите на европейската политика по почвите и препоръките за практическото ѝ провеждане се основават на ефективното опазване на техните функции и предотвратяване на деградационните процеси. Те са залегнали в **Тематичната стратегия (COM(2006)231) за опазване на почвата (2006)**. Тя доразвива политиката по опазване и устойчиво управление на почвата, залегнала в Европейската Харта и препоръчва законодателна рамка за опазване и устойчиво използване на почвата с оглед интегрирането на националната и европейска политики в тази област; мерки за подобряване на знанията по функциите на почвата; мерки за повишаване на отговорността на гражданите по опазване на почвата.

Предложен е документ за **Рамкова директива (COM(2006)232)**, с основна цел да се гарантира защита и устойчиво използване на земите, основани на принципите:

- 1) опазване на почвите от по-нататъшна деградация и защита на техните функции;
- 2) възстановяване на деградиралите почви до функционална устойчивост;
- 3) интеграция в други секторни политики чрез установяване на обща рамка и действия.

Предложението не е прието и е оттеглено през 2014 г., въпреки нарастващото антропогенно натоварване на почвите в Европа, поради което до сега няма обща политика на ЕС по почвите и пропуските не са запълнени. Макар и неприета, Рамкова Директива за Почвата е един добре завършен документ, който служи като ръководство за разработване на националните документи. Действията, свързани с Тематичната стратегия понастоящем са ограничени и се свеждат главно до повишаване на общественото съзнание, провеждане на научни изследвания и интеграционна политика чрез публикуване на Доклад на Комисията до Съвета,

до Европейския парламент, до Европейския икономически и социален комитет и до Комитета на регионите, за изпълнение на Тематичната стратегия за опазване на почвите и текущи дейности (СОМ (2012)46).

След приемането на **Актуализираната Европейска Харта за опазването и устойчивото управление на почвата (2003)** се появяват важни международни документи като: Актуализиран вариант на Световна Харта за почвата, приета на конференция ФАО (2015).

Предизвикателствата, пред които е изправен светът, са станали по-явни и значими през изминалите три десетилетия. ОСП партньорите смятат, че 9-те принципи, посочени в Хартата все още са валидни, но е необходимо да бъдат актуализирани и ревизирани в светлината на новите научни резултати, получени през последните 30 години, особено по отношение на новите проблеми, като замърсяване на почвата, адаптиране към изменението на климата и смекчаване на последиците, разрастването на градовете и въздействието му върху функциите на почвата. Внесени са изменения по отношение на използването и оценката на земята и екосистемните услуги.

Конвенцията на ООН по борба с опустиняването разглежда като важен инструмент за нейното приложение разработването на национални програми и планове за действие. По-голяма част от нейното съдържание е посветено на подробни указания как те да бъдат изготвени на национално, регионално и локално равнище.

Протоколът от Киото по проблемите на изменението на климата разглежда почвата като важен резервоар на въглерод и по тази причина тя трябва да се опазва за по-ефикасно изпълнение на нейните функции.

Общата селскостопанска политика (ОСП) е най-важният документ на ЕС, който се отнася до аграрното производство на храни и биомаса. Фокусът в тази политика все повече се измества към включване на мерки за усилване на устойчивостта. Разширяване на концепцията за „по-зеленото“ земеделие на ОСП, планирано за периода 2014-2020 г. включва допълнителна подкрепа на земеделските стопани, прилагащи екологосъобразни практики, които благоприятстват смекчаване на промените в климата и околната среда.

Това се съгласува със **Стандарти за добри земеделски практики**, (Good Agricultural and Environmental Conditions (GAEC)), насочени към поддържането на ландшафта, опазването на водите, смекчаване измененията на климата. ОСП формулира мерки за увеличаване и подобряване на биоразнообразието в земеделските стопанства.

В ОСП, в **Директивата по нитратите (91/676/ЕЕС)** и в **Директивата за използване на пестициди (2009/128/ЕО)** е обърнато внимание на повърхностния отток на водите от земеделските земи като източник на замърсяване.

Директивата за ГМО (2001/18/ЕО) изисква провеждане на процедура по оценка на риска за околната среда в случай на внасяне на генетично модифицирани организми.

ОСП подкрепя секвистирането на въглерод в почвата и поддържането на високо равнище на въглерод в нея.

Директивата за възобновяемата енергия засяга преустройството на площи с големи почвени въглеродни запаси за отглеждане на култури, от които се произвеждат биогорива. В

нея са включени разпоредби, в отговор на въздействието на непреките промени в земеползването.

От основно значение за опазване на почвите се явяват действията, предотвратяващи тяхното увреждане, тъй като веднъж увредени, възстановяването им не винаги е възможно и изисква огромни финансови ресурси. По-долу са представени основни европейски директиви, които индиректно се отнасят към опазване на почвата.

Директива 214/52/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. за изменение на Директива 2011/92/ЕС относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда. Директива 2000/60/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 г. установява рамката за действията на Общността в областта на политиката за водите. Рамковата директива по водите установява политиката по водите, разработването на планове за управление на речните басейни (ПУРБ) и изискванията за подобряване на състоянието на водите, вкл. от замърсяване от точкови и дифузни източници от обекти във всички сектори на икономиката.

Директива 85/337/ЕИО на Съвета от 27 юни 1985 г. относно оценка на въздействието върху околната среда е изменена с Директива 97/11. Тя определя принципите за оценка на въздействието върху околната среда на такива обществени и частни проекти, за които се предполага, че ще окажат значително въздействие върху околната среда и върху компонент почви, и е обвързана с информиране на обществеността. Директива 85/337/ЕИО касае оценка на въздействието на определени публични и частни проекти върху околната среда, има за цел да предостави на компетентните органи необходимата информация, която би им позволила да вземат решение по конкретен проект с пълното познание за евентуалното сериозно въздействие на проекта върху околната среда. Държавите членки приемат всички необходими мерки, за да гарантират, че преди да бъдат одобрени проектите, които биха могли да окажат съществено въздействие върху околната среда, изискват обществено обсъждане и получаване на съгласие за предприемачески дейности и на оценка относно тяхното въздействие. Проектите, за които е необходим Доклад за оценка на въздействието върху околната среда (ДОВОС), следва да бъдат предмет на съгласие за развитие/благоустройство.

Директива 2010/75/ЕС относно емисиите от промишлеността установява правила за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, произтичащо от промишлена дейност. Директивата установява правила за предотвратяването и контрола на емисиите във въздуха, водите и почвата, към управлението на отпадъците, с цел постигането на висока степен на опазване на околната среда като цяло.

Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент касае оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда. Тя също дава възможност за превенция на екологичните последици от изпълнение на планове и програми. Целта на директивата е да предостави високо равнище на защита на околната среда и да допринесе за интегрирането на екологичните съображения в подготовката и приемането на планове и програми, с оглед съдействие за устойчиво развитие чрез осигуряване, че се извършва екологична оценка на определени планове и програми, които е вероятно да имат съществени последици върху околната среда. Всички изисквания на директивата са хармонизирани в Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда.

Директива 2003/4/ЕС на Европейския парламент и Съвета от 28 януари 2003 г. относно достъпа на обществеността до информация за околната среда и отменяща Директива на Съвета 90/313/ЕЕС. Тя увеличава възможностите на заинтересованата общественост да получава специализирана информация, особено в случаите, когато това са архивни данни. Свободният достъп до информация за околната среда постави началото на промяна в подхода на държавните органи по въпросите на откритостта и прозрачността, определяйки мерки за упражняване на правото на достъпа на обществеността до информация за околната среда, която следва да бъде развита и продължена. Настоящата Директива разширява достъпа, гарантиран съгласно Директива 90/313/ЕЕС. Засиленият достъп на обществеността до информация за околната среда и разпространението на такава информация допринасят за повишаване на общественото съзнание по въпроси, свързани с околната среда, за свободната обмяна на мнения, по-ефективното участие на обществеността при вземането на решения във връзка с околната среда и в крайна сметка, за по-добра околна среда.

Директива 2004/35/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 г. относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологични щети застъпва принципа „Замърсителят плаща“. По отношение на компонент „почви“ като щети се определят всички замърсявания, които създават значителен риск за оказване на отрицателно въздействие върху човешкото здраве в резултат на прякото или косвено въвеждане в, на или под почвата на вещества, препарати, организми или микроорганизми. Определени са изключенията и основните принципи при отстраняване на екологичните щети. Загубата на биологичното разнообразие се е увеличила значително през последните десетилетия. Бездействието би могло да доведе до увеличаване на замърсените места и до по-голяма загуба на биологичното разнообразие в бъдеще. Предотвратяването и отстраняването на екологичните щети, доколкото е възможно, съдейства за изпълнението на целите и принципите на екологичната политика на Общността, определени в Договора. Местните условия следва да се вземат под внимание, когато се решава как да се възстановят щетите. Предотвратяването и отстраняването на екологичните щети следва да се осъществява, като се утвърждава принципът „замърсителят плаща“, както е посочено в Договора, следвайки принципа за устойчиво развитие. Следователно, основният принцип на настоящата директива следва да бъде такъв, че оператор, чиято дейност е причинила екологични щети или непосредствена заплаха от такива щети, трябва да бъде държан финансово отговорен, за да бъде принуден да вземе мерки и да въведе практики за минимизиране на рисковете от екологични щети, което би намалило вероятността за финансова отговорност от негова страна. Тъй като целта на настоящата директива - да бъде създадена обща рамка за предотвратяване и отстраняване на екологичните щети на приемлива за обществото цена, не може да бъде постигната в задоволителна степен от държавите членки, се създават условия за по-добра реализация на общностно равнище.

Обхватът на настоящата директива оказва влияние върху останалото законодателство на Общността, като: Директива 2009/147/ЕС на Съвета от 30 ноември 2009 г. за опазване на дивите птици; Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна и Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 г. за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката на водите. Екологичните щети включват и щети, предизвикани от пренасяни

по въздуха елементи, доколкото те нанасят щети на водата, почвата и защитените видове и природни местообитания.

Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. също касае оценката на въздействието на проекти върху околната среда, за които се предполага, че биха оказали значително въздействие върху околната среда. Тя търпи изменение с Директива 2014/52/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г., която отчита принципите, заложи в Тематичната стратегия на почвите и необходимостта от превенция деградацията на земята, ограничаване на запечатване, уплътняване, ерозия, загуба на органично вещество. Цели се да се изясни взаимодействието между всички компоненти на околната среда, в т.ч. „земи и почви“.

Заслужават внимание препоръките за оценка на запечатването на почвата, уедряването на земеделските стопанства, строителството на спортни обекти и рекреационни зони. Внимание следва да се обърне върху условията за устойчиво земеделие. Европейското законодателство, свързано с оценката на въздействието върху околната среда, очертава рамката за превантивен контрол при реализацията на инвестиционни проекти в областта на земеделието и промишлеността. Компонентът „почви“ се разглежда и в по-новите документи.

2.2. АНАЛИЗ НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРОГРАМНИ ДОКУМЕНТИ

Европейските програмни документи са транспонирани в българското законодателство и отразяват поставените цели и задачи за постигане на желаните резултати още в предприсъединителния период към ЕС през 2004 г. Съгласувани са около 200 Европейски документи, третиращи проблемите за опазване на околната среда и са разработени стратегии, закони, наредби, национални програми и планове, свързани със секторните политики, които засягат почвите. До сега се обръща внимание на политиките по отношение на използването и управлението на природните ресурси, касаещи води, въздух и климат. Почвите са засегнати в по-малка степен като повече внимание им е обърнато в Актуализираната Национална програма за действие за устойчиво управление на земите и борба с опустиняването, Комуникационната стратегия за устойчиво управление на земите в България, Национална програма за развитие: България 2020. Проектът на Стратегия за устойчиво развитие на Република България 2007 г. маркира проблемите за управление на почвените ресурси, целите и задачите, както и необходимите дейности за решаването им.

Опазването на почвата, като компонент на околната среда, е неразривно свързано с опазване на водите, чистота на въздуха, управление на отпадъците. Опазването на почвите е неразделна част от цялостната политика за опазване на околната среда в страната.

Законът за почвите (обн. ДВ. бр. 89 от 2007 г., последно изм. и доп. ДВ. бр.98 от 27 ноември 2018 г.) е рамков закон за опазването на почвите и техните функции, тяхното устойчиво ползване и възстановяване като компонент на ОС, позовавайки се на следните принципи: екосистемен и интегриран подход; устойчиво ползване на почвите; приоритет на превантивния контрол за предотвратяване или ограничаване увреждането на почвите и на техните функции; прилагане на добри практики при ползването на почвите; замърсителят плаща за причинените вреди; информираност на обществеността за екологичните и икономическите ползи от опазването на почвите от увреждане и за мерките за опазването им.

Рамковият закон за почвите определя компетентните органи и дефинира техните компетенции при осъществяването на държавната политика по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на национално, регионално и местно ниво.

Това, което се установява от влизането на закона в сила, обаче е свързано с координацията и провеждането на единна политика от различните компетентни органи. Не е създаден и не функционира, съгласно чл. 5, ал. 5 от закона, Консултативен съвет по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите. Консултативният съвет е важен с оглед многото ведомства, организации и национални програми, които имат отношение към почвите, например за климата, за устойчивите органични съединения, биологичното разнообразие, Програмата за развитие на селските райони и т.н.

Анализът по отношение на инвентаризацията и проучване на площите с увредени почви, възстановяване на нарушените функции на почвите, и рекултивация на нарушени земи (глава Четвърта от закона за почвите) е даден по-долу към съответните наредби по чл. 20, ал. 2 от Закона за почвите.

Друг важен закон, свързан с опазване на почвите е **Закон за опазване на земеделските земи** (обн. ДВ. бр.35 от 24 април 1996 г., посл. доп. ДВ. бр.21 от 12 март 2021 г.). Двата закона имат своите специфики в зависимост от необходимостта от информация, която да бъде предоставена на ползвателите на земеделските земи (ЗОЗЗ) или информационна система за почвените ресурси като цяло (Закон за почвите).

Законът за опазване на околната среда (ЗООС) (обн. ДВ, бр.91/25.09.2002 г., посл. изм. ДВ. бр.21 от 12 март 2021 г.) регламентира държавната политика по опазване на околната среда и интегрирането ѝ в секторните политики. ЗООС е рамков закон, който регламентира основните положения и принципи на управлението на обществените отношения, свързани с опазването на околната среда.

В Раздел III-ти Опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на Глава трета (Опазване и ползване на компонентите на околната среда и управление на отпадъците) са включени всички теми, свързани с опазването, устойчивото ползване и възстановяването на почвата, които гарантират ефективна защита на човешкото здраве и на функциите на почвата, като се отчита, че почвата е ограничен, незаменим и практически невъзстановим природен ресурс.

В ЗООС и подзаконовите актове, издадени въз основа на него, са транспонирани и се прилагат задължения, произтичащи от международни ангажменти и такива от Директиви на ЕС.

В ЗООС се регламентират не само основните положения и принципи на управлението, свързани с опазването на околната среда, но се въвеждат като превантивни инструменти и процедури по тях за екологичната оценка (ЕО) и оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС), комплексни разрешителни режими (КР), екологична отговорност, управление и финансиране.

Екологична оценка: Условието и редът за извършване на екологична оценка са регламентирани в Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Обн. ДВ. бр. 57 от 2 юли 2004 г., посл. изм. ДВ. бр.70 от 7 август 2020 г.).

Почвите, като компонент на околната среда, са неразделна част от предмета на Екологична оценка (ЕО) на планове и програми. Чрез процедурата по екологична оценка се оценява потенциалното въздействие от реализирането на план/програма върху почвите и земеползването. При потенциален риск от замърсяване и/или увреждане на почвите, се предвиждат мерки, които да го ограничат. Процедурата по ЕО не допуска реализацията на нови планове и програми, които да окажат отрицателно въздействие върху почвите.

Екологичната оценка е задължителна за плановете и програмите, които има вероятност да окажат значително отрицателно въздействие върху защитените зони от мрежата „Натура 2000“. Необходимостта от ЕО се преценява и за плановете и програмите, свързани с опазване на почвата - планове за образуване на масиви за ползване на земеделски земи, краткосрочни и дългосрочни програми за подобряване на продуктивните качества на земеделските земи и опазването им от ерозия, замърсяване, засоляване, окисляване и заблстяване.

Оценка на въздействието върху околната среда е превантивен инструмент за идентифициране и оценяване на евентуалните въздействия върху околната среда и човешкото здраве от строителството и експлоатацията на инвестиционните предложения във всички отрасли на икономиката и развитието на инфраструктурата, на ранния етап от тяхното проучване и разработване, преди да е взето решение за реализацията им на конкретно място при съответната технология, начин на строителство и др.

Условията и редът за извършване на оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) са регламентирани в Наредба. Целта на оценката на въздействието върху околната среда на инвестиционни предложения е да определи, опише и оцени преките и непреките въздействия върху човека и компонентите на околната среда, включително биологичното разнообразие и неговите елементи, почвата, водата, въздуха, атмосферата, ландшафта, земните недра, природните обекти, минералното разнообразие и взаимодействието между тях.

Почвите, като компонент на околната среда, са неразделна част от предмета на Оценка на въздействието върху околната среда на инвестиционни предложения.

Комплексно разрешително - превантивен инструмент при изграждането и експлоатацията на нови и за експлоатацията на действащи инсталации и съоръжения за категориите промишлени дейности по приложение № 4 към Закона за опазване на околната среда.

Комплексното разрешително съдържа условия, свързани с емисиите във въздуха, заустване на отпадъчни води, управление на отпадъци, шум, замърсяване на подземните води, предотвратяване на аварии и замърсяване на почвата. Част от информацията от заявлението за издаване на комплексно разрешително, която се оценява от компетентния орган, издаващ разрешителното, е опазване на почвите и подземните води. Комплексните разрешителни са свързани с контрол на отпадъчните потоци при производството, които потенциално биха замърсили почвите (отпадъчни води, отпадъчни газове) и регламентирани норми, които водят до опазване качеството и свойствата на почвите. Те регламентират и провеждането на почвен мониторинг, чрез който да се идентифицира замърсяване на почвите, в случай, че настъпи такова.

Прилагането на Директива 2010/75/ЕС е от компетенцията на Дирекция „Екологична оценка, оценка на въздействието на околната среда и предотвратяване на замърсяването“ на Министерство на околната среда и водите (МОСВ) и по-точно от отдел „Комплексни

разрешителни и опасни вещества“. С влизане в сила на **Наредбата за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни** (Обн. ДВ. бр. 80 от 9 октомври 2009 г., изм. и доп. ДВ. бр. 3 от 5 януари 2018 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 67 от 23 август 2019 г.) за изграждане и експлоатацията на нови и експлоатацията на действащи промишлени инсталации и съоръжения, са регламентирани условията и реда за издаване, преразглеждане, изменение, актуализиране и отменяне на комплексните разрешителни (КР), съдържанието и формата на заявлението за издаване на КР, реда и начина за определяне на най-добри налични техники (НДНТ), реда и начина за отчитане на емисиите на вредни вещества, условията за мониторинга по чл. 123, ал. 1, т. 4 и т. 7 от ЗООС и задължението за предоставяне на съответната информация на органите, отговорни за извършване на контрола по чл. 120, ал. 5 от ЗООС. Компетентният орган за издаване, отказ, преразглеждане, актуализиране и отменяне на разрешителните по чл. 117, ал. 1 и 2, освен случаите по чл. 94, ал. 1, т. 9, е Изпълнителният директор на Изпълнителна агенция по околна среда, съгласно чл. 120, ал. 1 от ЗООС.

Екологичната отговорност е превантивен инструмент за отстраняване причинени екологични щети и непосредствена заплаха за възникване на такива щети на принципа „замърсителят плаща“.

Политиката по екологична отговорност се изпълнява от една страна по отношение на отстраняване на минали екологични щети, на основание §9 от Преходните и заключителни разпоредби от Закона за опазване на околната среда и Наредбата за условията и реда за определяне на отговорността на държавата и за отстраняване на нанесените щети върху околната среда, от минали действия или бездействия при приватизация (Обн., ДВ, бр. 66/30.07.2004 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 96/06.12.2011 г.). От друга страна със Закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети (обн. ДВ бр. 43/29.04.2008 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 96 от 10 ноември 2020 г.) и подзаконовата нормативна уредба към него (в т.ч. Наредба №1 от 29.10.2008 г.) за вида на превантивните и оздравителните мерки в предвидените случаи от Закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети и за минималния размер на разходите за тяхното изпълнение и Наредба за публичния регистър на операторите, които извършват дейности по приложение №1 към чл. 3, т. 1 от Закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети.

Осъществява се контрол, както за случаите на минали екологични щети, така и по отношение на случаи на непосредствена заплаха за екологични щети и/или на екологични щети по смисъла на Закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети (ЗОПОЕЩ) със сериозно неблагоприятно въздействие върху екологичното, химичното и/или количественото състояние и/или екологичния потенциал на водите, щети на почвата като замърсяване, което създава значителна опасност за здравето на хората, и чиито неблагоприятен ефект е породен от прякото или непрякото въвеждане във, на или под почвата на вещества, препарати, организми и микроорганизми, щети на ресурсите, щети от прякото премахване или унищожаване на защитени местообитания и видове, физически щети или химически разливи, изпускания или подобно замърсяване или значително смущение върху биологичното разнообразие. Основната цел относно екологичната отговорност е предотвратяване на непосредствената заплаха за възникване на екологични щети върху

защитени видове и природни местообитания, води и почви, както и пълното отстраняване на щетите, причинени на природните ресурси и техните услуги, и връщането им в изходното състояние, което би било налице, ако не са настъпвали щети.

Предотвратяване на големи аварии – превантивен инструмент за намаляването на вероятността и последствията от големи аварии при работа с определени опасни замърсители. Приложното поле и обхват на Закона за опазване на околната среда засяга всички важни елементи, свързани с опазването на почвите, в т.ч. и като реципиент (крайна точка) на замърсяване от други компоненти, въвежда превантивните инструменти с цел предотвратяване на тези увреждания, регламентира финансовите отговорности по отношение на отстраняване и/или минимизиране на заплахите с фокус на няколко принципа.

Принципът на превантивността е важен, защото позволява предприемане на мерки на ранен етап, преди същинското увреждане на ОС. Превантивността смекчено се тълкува като „защита при източника“ или с най-лекия вариант „изключване на пикове на замърсяване“, т.е. на практика тълкуванията са в границите на „емисионно“ или „имисионно“ замърсяване. Принципът „замърсителят плаща“ се интерпретира по два начина: „Замърсителят плаща за мерки, осигуряващи стандартите“ или „Замърсителят плаща за всички външни разходи“. Втората интерпретация е значително по-строга, но първата е пазарно ориентирана и ЕО прилага именно нея.

Принципът „устойчиво и високо ниво на защита“. Няма легална дефиниция, от която да става ясно високото ниво на защита дали означава най-добрата практика в някоя от страните от ЕО или най-високо ниво на защита, съобразно научните данни.

Най-радикалната интерпретация на този принцип е „ниво на замърсяване, съобразено с интересите на бъдещите поколения“, най-либералната е „минимално замърсяване според стандартите“.

✓ **Относителни законови и подзаконови актове:**

Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия (ДВ, бр. 15/16.02.2007 г). В нея се определят редът и начинът за провеждане на инвентаризация и проучване на площи със замърсена почва (Закон за почвите, съгласно чл. 20, ал. 2 във връзка с чл. 12, т. 6 - замърсяване на почвата). Инвентаризацията и проучванията на площи се извършват с цел да се определят площите със съмнение за замърсяване на почвите и площите с доказано замърсени почви, които да бъдат подложени на мерки за въздействие. В зависимост от проучванията се регламентират мерки за: възстановяване, ограничителни, защитни, както и мерки за обезопасяване. Със съмнение за замърсяване в страната са определени около 1438 места. Малка част са проучени детайлно. Това са преди всичко приватизирани обекти или обекти, които са били в процес на приватизация. Наредбата предвижда създаване, поддържане и актуализация на публичен регистър от ИАОС с три раздела:

- раздел А - площи със съмнение за замърсяване на почвата с подраздели за предварителен преглед и предварително проучване;

- раздел Б - площи с доказано замърсена почва с подраздели за: 1. подробно проучване, 2. замърсена почва с необходимост от провеждане на мерки за въздействие, 3. площи, върху които се провеждат или са проведени защитни, ограничителни и/или мерки за обезопасяване;
- раздел В - площи с незамърсена почва, върху които са проведени мерки за възстановяване.

По този начин се създава и поддържа единна електронна база данни с досие за всяка площ (или място), което представлява добра основа за контролиране на замърсените територии, които могат да представляват проблем за даден вид земеползване.

Информацията за площи със съмнение за замърсяване се получава от Регионалните инспекции по околната среда и водите (РИОСВ). Изпитванията показват степента на замърсяване, прави се заключение и се установява причинителят на замърсяването.

Методика за предварителните и подробните проучвания и създаване на публичен регистър за инвентаризация на площи със замърсена почва (2016 г.) е разработена съгласно изискванията на чл. 7 до чл. 13 и параграф 4 от Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия (Обн. ДВ. бр.15/2007 г.). Въз основа на резултатите от редица дейности се изготвя заключение за териториалния обхват на замърсяването. Площите с доказано замърсени почви, следствие на подробно проучване, ще бъдат подложени на мерки за възстановяване. Необходимостта от разработване на Методиката произтича и от ангажиментите на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) периодично да докладва до Европейската агенция по околна среда (ЕАОС) за броя и степента на проучване на замърсените места.

От нормативна гледна точка двата акта - Наредбата и Методиката са изчерпателни. Тъй като Методиката се прилага от 2016 г., добър анализ е възможен едва на третата година, когато са налице резултати и са видими пропуските. На този етап се предлага да се предвиди по-широк кръг от замърсители (неорганични и устойчиви органични) за наблюдение, които след три години да бъдат включени в Наредба №3 за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите, както и тестване на съответните методи за изпитване в лабораториите на ИАОС.

Наредба за реда и начина за инвентаризация, проучвания, извършване и поддържане на необходимите възстановителни мероприятия на площи с увредени почви. (ДВ. бр. 62 от 04.08. 2009 г., посл. изм. ДВ. бр. 55 от 7 юли 2017 г.). Заглавието на тази наредба привидно повтаря предишната. С наредбата се определят редът и начинът за провеждане на инвентаризация и проучвания на площи с почви, увредени от ерозия, киселяване, засоляване, уплътняване и намаляване на почвеното органично вещество; необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на извършените възстановителни мероприятия за земеделски и горски земи. Инвентаризацията и проучванията се извършват с цел да се установят площите с потенциални и действителни рискове за увреждане на почвите и нарушаване на техните функции в резултат на деградационните процеси.

Възстановяването на увредени почви се извършва въз основа на детайлни проучвания и проекти за мелиоративно-технически мероприятия за възстановяване на нарушените функции на почвите и трайното им запазване.

Наредба №3 за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите (обн. ДВ бр. 71 от 12.08.2008 г.) е специализираната наредба, въвеждаща система за оценка на замърсяването на почвата, базирана на равнището на концентрация на индивидуалните замърсители в почвата (неорганични и органични). Тази наредба отменя Наредба №3 от 1979 г. Определят се три равнища на концентрация за всеки замърсител при 3 стойности на рН, изразени като числени стойности: предохранителни, максимално допустими и интервенционни стойности. Според концентрацията на всеки индивидуален замърсител (общо съдържание, mg/kg суха почва) се определят четири степени на замърсяване: слабо, средно, силно и опасно замърсена почва. За опасно се приема замърсяване, предизвикано от концентрация на даден замърсител > 5 МДК, което не означава автоматично изключване на почвата от даден вид земеползване и провеждане на ремедиационни действия. В тази наредба са определени и допустимите съдържания на устойчиви органични замърсители (УОЗ), включително органохлорни пестициди.

Обследването и третиране на старите замърсявания се извършваше съгласно **Наръчник за оценяване и третиране на стари замърсявания, 2001 г.** След одобряване на Методиката за предварителните и подробните проучвания и създаване на публичен регистър за инвентаризация на площи със замърсена почва (2016 г.), разработена съгласно изискванията на чл. 7 до чл. 13 и параграф 4 от Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия (Обн. ДВ. бр.15, 2007 г.), тя трябва да се използва при оценки на всички замърсени площи, в т.ч. във връзка с екологичната отговорност, комплексните разрешителни, ОВОС.

Наредба №4 за мониторинг на почвите (Обн. ДВ. бр. 19 от 13 март 2009 г.), с която се урежда редът за провеждане на мониторинг на почвите, чрез създаване на Национална система за мониторинг на почвите (НСМП). Тя е част от Националната система за мониторинг на околната среда и включва събиране, оценка и обобщаване на информация за почвите, както и поддържането на информационна система за състоянието на почвите и тяхното изменение. Целта е оценка на актуалното състояние на почвите, своевременно идентифициране, анализ и прогнозиране развитието на деградационните процеси. НСМП предоставя информация за провеждане на ефективна национална политика и обслужва обществените нужди от информация за състоянието на почвите и тяхното изменение.

Мониторингът на почвите, едновременно с почвените карти и базата данни, е жизнено важен компонент в събирането на информация за почвите на определен регион или на страната като цяло. Той е главното средство за оценка на качеството на почвите, идентифициране на природата на замърсените земи, ефектите от трансграничната миграция на замърсителите и на степента и формата на деградация на почвите.

Наредбата е разработена и се прилага от 2009 г. (някои от схемите се прилагат от 2004 г.) Налице са натрупани данни, които позволяват да се направи последваща оценка относно нейния обхват и съдържание. Препоръчително е да се разшири набора от параметри (тежки метали и устойчиви органични замърсители), но само в случай, че са налице норми за тяхната оценка и възможност за тяхното определяне в лабораториите на ИАОС. Дори в този си вид, същата достатъчно добре регламентира процедурите за наблюдение и оценка (съгласно индикаторите, определени със Заповед № РД619/15.09.2009 г. на Министъра на околната

среда и водите, с която се утвърждават схемите за мониторинг на почвите и индикаторите за оценка на състоянието на почвите съгласно чл. 10, ал. 1 и чл. 11, ал. 1 на Наредбата за мониторинг на почвите.

Наредба №26 за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт (Обн. ДВ, бр. 89 от 22.10.1996 г., изменена и допълнена в ДВ бр. 30 от 22.03.2002 г.). Издадена е от Министерството на земеделието и храните, Министерството на околната среда, Министерството на териториалното развитие и строителството и Комитета по горите към Министерския съвет. На рекултивация подлежат всички обекти разписани в чл. 11, ал. 1 от Закона за опазване на земеделските земи: рудници, кариери и други земи с нарушен почвен профил; сгуроотвали, хвостохранилища, сметища и други депа за отпадъци; стари корита на реки; трасета на изоставени канали, пътища, железопътни линии и строителни площадки, след демонтаж на инженерните съоръжения, облицовки и горно строене. Рекултивацията на земите е двуетапен процес, който включва техническа и биологична рекултивация. С нея се възстановява годността на земята за земеделско или горскостопанско ползване. При невъзможност се създава друг вид ползване, като се оформя подходящ ландшафт.

Закон за собствеността и ползването на земеделски земи – ЗСПЗЗ (Обн. ДВ. бр. 17 от 1 март 1991 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 13 от 16 февруари 2021 г.). Този закон урежда собствеността и ползването на земеделските земи. Според чл. 4 собственикът свободно избира начина на ползване на земеделските земи според тяхното предназначение. При ползване на земята той е длъжен да не уврежда почвата и да спазва санитарно-хигиенните, противопожарните и екологичните норми. Чл. 10, ал. 10 определя, че при възстановяване на собствеността върху земеделски земи, замърсени вследствие на промишлена дейност, собствениците трябва да получат сертификат за тяхното качество и в случай на доказано замърсяване, да получат обезщетение. В действителност това не се е случило от обнародването до днес.

Специална Наредба, приета с ПМС №50 от 1993 г. фиксира площта и местонахождението на екологично замърсените земеделски земи в страната. Сумарно, замърсените земи се оценяват на 1 912,8 ha, а засолените – 402,7 ha. Въз основа на този документ всички почви, индикирани като замърсени са прекартирани в мрежа 200x200 m по време на мемеразделянето. Това позволи актуализация на замърсените площи, които достигнаха около 34 300 ha, зонирани по степен на замърсяване на почвите с тежки метали и металоиди, радионуклиди, нефтопродукти, засоляване и/или алкализирание на почвите. Резултатът се дължи на специално разработената Инструкция на Министерство на земеделието, храните и горите (МЗХГ) РД-00-11/13.7.1994 г. за определяне вида и степента на замърсяването на земеделските земи по землища и режима на тяхното ползване.

В тази Инструкция е въведена единна класификация на увредените земи, според която те се подреждат в три класа: 1. Нарушени земи; 2. Замърсени земи; 3. Деградирани земи. Тази класификация послужи като основа за изграждане на Информационна система на увредените почви в страната (1994). МЗХГ е задължено да я поддържа за тази част от земеделските земи, която се използва за производство на продукция.

Закон за опазване на земеделските земи (обн. ДВ. бр. 35 от 24 април 1996 г., посл. доп. ДВ. бр. 21 от 12 март 2021 г.) - с него се уреждат опазването от увреждане, възстановяването и

подобряването на плодородието на земеделските земи и се определят условията и редът за промяна на тяхното предназначение. Законът обръща внимание главно върху опазването на функциите на земеделските земи в селското стопанство. Глава трета „Възстановяване и подобряване на продуктивните качества на земеделските земи“ представя и контролира нарушенията на тези земи от промишлено, урбанизационно и друго антропогенно естество. При изпълнения на проекти е приемливо, при определени обстоятелства, да се въведе изискване за оценка на риска от възникване на ерозионни процеси. Изискванията, отбелязани в този закон, са уточнени в Правилника за прилагането му (Обн. ДВ, бр. 84 от 4.10.1996 г., изм. и доп. ДВ, бр. 67 от 23 август 2019 г.).

Закон за водите – (Обн. ДВ, бр. 67 от 27.07. 1999 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 17 от 26 февруари 2021 г.) Този закон урежда собствеността и управлението на водите на територията на Република България като общонационален неделим природен ресурс и собствеността на водностопанските системи и съоръжения. От селскостопанска гледна точка важни са уязвимите и чувствителни зони (чл. 119а, ал. 1), при което се набелязват мерки за предотвратяване на замърсяването от дифузни и точкови източници от селскостопански дейности и градски отпадъчни води с цел опазване на водите и намаляване на биогенното замърсяване. Уязвимите и чувствителните зони са зоните, в които водите са чувствителни към биогенни елементи. Чл. 134 въвежда забрани в крайбрежните заливаеми ивици и принадлежащите земи на водохранилищата. Забранява се складиране на пестициди, депониране и третиране на отпадъци; строителство на животновъдни ферми; строителство на стопански и жилищни постройки; миенето и обслужването на транспортни средства и техника; засаждането на трайни насаждения с плитка коренова система; изхвърлянето на отпадъци.

Наредба №2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници (Обн. ДВ, бр. 27 от 11.03.2008 г., изм. и доп. бр. 97 от 9.12.2011 г.). Издава се на основание чл. 135, т. 5 от Закона за водите и отменя Наредба №2 от 2000 г. за опазване на повърхностните и подземни водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници (Обн. ДВ, бр. 87 от 2000 г.), със заповед на министъра на околната среда и водите № РД-146/25.2.2015 г. за определяне на водите, които са замърсени и застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници и уязвимите зони.

Със Заповед № РД-09-550/02.08.2016 г. на Министъра за земеделието и храните се утвърждават Правила за добра земеделска практика за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници, а със Заповед № РД-09-877/09.11.2017 г. на Министъра на земеделието, храните и горите и РД-791/27.11.2017 г. на Министъра на околната среда и водите се утвърждава Програмата от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски източници в уязвимите зони за периода 01.01.2016 г.- 31.12.2019 г. Цитираните заповеди отразяват последните изменения, в резултат на актуализации, на уязвимите зони, правила и програма от мерки в изпълнение на изискванията на Наредба №2 във връзка със Закона за водите и Нитратната директива.

Наредба №18 от 27.05.2009 г. за качеството на водите за напояване на земеделските култури (обн. ДВ, бр. 43 от 09.06.2009 г.) С наредбата се определят изискванията към качеството на водите за напояване, техният мониторинг и контрол за спазване на изискванията за качеството на водите. Наредбата е остаряла и не кореспондира нито с

действащите административни структури в МЗХГ, нито с регламентирането на брутни поливни и напоителни норми. МЗХГ е стартирало поредица от действия, които ще доведат и до привеждане на наредбата в съответствие с основните нормативни актове в страната. Законодателството в областта на водите е изчерпателно и хармонизирано с останалото законодателство, свързано с почвите и не са необходими изменения и допълнения.

Закон за управление на отпадъците - ЗУО (Обн. ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 19 от 5 март 2021 г.). Урежда екологосъобразното управление на отпадъците като съвкупност от права и задължения, решения, действия и дейности, свързани с образуването и третирането им, както и формите на контрол върху тези дейности. Определя изискванията към продуктите, които в процеса на тяхното производство или след крайната им употреба образуват опасни или масово разпространени отпадъци, както и йерархията при управлението на отпадъците. ЗУО и свързаните с него подзаконови документи, регламентирант преди всичко изискванията към продуктите (съгласно чл. 13, ал. 1), разработването на мерки и начините на контрол, които да гарантират ефективна защита на околната среда и здравето на населението. Целта е с превантивни мерки да се предотврати или да се намали вредното въздействие от генерирането и управлението на различните видове отпадъци. Факт е, че значителна част от отпадъците търпят различни видове преработка, трансформация, ферментация в зависимост от вида им, което позволява тяхното използване. Някои от тях могат да окажат отрицателно въздействие върху почвата в случай на неспазване на изискванията за неговото използване. Параметрите на съставките, позволяващи повишаване ефективността на използване на отпадъците и свеждане до минимум цялостното въздействие от използването на такъв род ресурси са посочени в приложения към съответните подзаконови документи. Проблемите, които произтичат от неправилното управление и използване на отпадъците, произтичат от факта, че те трябва да се решават за голям брой отпадъци, които са класифицирани за удобство, но в същото време някои от тях са многокомпонентни и повторното им използване след рециклиране като ресурс определя строг контрол на всеки от тях. Някои отпадъци престават да бъдат отпадъци когато са преминали през процес на рециклиране и оползотворяване и след като отговарят на определени критерии.

Наредбата за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието (Обн. ДВ, бр. 112 от 23.12.2004 г., посл. изм. ДВ, бр. 55 от 7 юли 2017 г.) и **Наредбата за разделно събиране на биоотпадъците и третиране на биоразградимите отпадъци** (Обн. ДВ, бр. 11 от 31.01.2017 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 2 от 8 януари 2021 г.). имат пряко отношение към опазване на почвите от замърсяване, с възстановяването им чрез използване на получения органичен продукт, който съдържа голямо количество хранителни вещества.

Наредбата за разделно събиране на биоотпадъците и третиране на биоразградимите отпадъци (Обн. ДВ, бр. 11 от 31.01. 2017 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 2 от 8 януари 2021 г.) обединява две наредби - Наредбата за разделно събиране на биоотпадъците и Наредбата за третиране на биоотпадъците, отменени с Постановление №20 от 25.01.2017 г. в ДВ бр. 11 от 31.01.2017 г.). Прилага се за биоотпадъците от домакинствата и други обекти, които образуват биоотпадъци и не са обхванати от общинските системи за разделно събиране. Целта на политиката по управление на отпадъците, нормативните документи и дейностите,

свързани с програми и мерки, касаещи това управление, да се намали формирането на парникови газове от депата и тяхното въздействие върху околната среда при освобождаването им в атмосферата. Страната е поела ангажимент за постепенно намаляване количеството на депонираните биоразградими отпадъци и подобряване на тяхното управление.

Целта на **Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали** (Обн. ДВ. бр. 98 от 8 декември 2017 г.) е да се предотврати и ограничи замърсяването на въздуха, водите и почвите, както и да се ограничи рискът за човешкото здраве и околната среда в резултат на събирането, третирането и транспортирането на строителните отпадъци (СО); да се насърчи рециклирането и оползотворяването на СО за постигане на целите по чл. 32 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО). Това не само ще намали замърсяването на въздуха, водите и почвите, но и ще намали цената на влаганите строителни материали и от там – и на строителството. Необходимо е да се работи в посока създаване на пазари за рециклирани строителни материали.

Закон за подземните богатства (Обн. ДВ. бр. 23 от 12 март 1999 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 17 от 26 февруари 2021 г.). Минните отпадъци са другият вид сериозни отпадъци, чието управление се подчинява на този закон, регламентирано в глава осма – чл. 22а до чл. 22л и **Наредба за управление на минните отпадъци** (Обн. ДВ. бр. 5 от 19 януари 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр. 58 от 23 юли 2019 г.), в която се формулират изискванията за възстановяване на земите и почвите след деградацията им при добива на полезни изкопаеми. В резултат на това се постига връщане на нарушените терени и включването им като земеделски земи, горски площи, лесопаркови територии, крайградски зони за отдих и др.

✓ **Относитими общински наредби:**

Наредба № 1 за осигуряване на обществения ред, поддържането и опазването на общинската собственост и околната среда (приета с решение № 158/31.03.2016 г., в сила от 21.04.2016 г., изм. с решение №453/26.01.17 г., в сила от 31.01.17 г.).

С наредбата се уреждат обществените отношения, свързани с опазването и ползването на компонентите на околната среда, в т.ч. и компонент почви и земни недра, регулират се правата, задълженията и отговорностите на физическите и юридически лица и други организации, както и финансирането на дейностите по опазване на околната среда на територията на общината. В Глава Четвърта на Наредбата са формулирани забранените дейности на територията на общината, водещи до увреждане на почвите.

Наредба № 6 за управление на дейностите по третиране на отпадъци и поддържане чистотата на територията на Община Добричка (приета с решение № 454/26.01.2017 г., в сила от 16.02.2017 г.)

Урежда екологосъобразното управление на отпадъците на територията на община Добричка като съвкупност от права и задължения, решения, действия и дейности, свързани с образуването и третирането им, както и формите на контрол върху тези дейности. Обхваща всички видове отпадъци (битови, строителни, биоотпадъци и т.н.). Въвежда забрани за дейности, водещи до увреждане на компонентите на околната среда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Цитираните нормативни актове са приложими, свързани с провеждането на политиката за почвите и покриват изискванията на Европейска политика по почвите. В тях са формулирани както общите принципи на тази политика, така и конкретните дейности по опазването и устойчивото използване на почвите.

Наредбите въвеждат стандарти за опазване на почвата от замърсяване, за рекултивацията на нарушените земи и провеждане на проучвания и инвентаризация на площи със замърсена почва, които покриват изискванията на политиката по почвите на ЕС.

Анализът на българското законодателство и нормативна уредба показват, че Република България има добре формулирани правила за контрол и оценка на въздействие върху околната среда, в частност върху компонент почви.

Общинските наредби са актуални и релевантни като отразяват действащото национално законодателство в областта на околната среда и по-специално насочено към опазване на компонент почви и земни недра.

Дефицит в съществуващата законова уредба на национално и общинско ниво е липсата на превантивни мерки по отношение на земеделските почвите, незасегнати от деградационни процеси или претърпели деградация в незначителна степен.

Въпреки средствата по Схемите за директни плащания и от Програмата за развитие на селските райони, които поощряват чрез компесаторни мерки прилагането на щадящи почвите и водите земеделски практики, извън този обсег остават мерки, доказали по-голямата си ефективност, напр. инженернотехническите противоерозионни мерки.

От друга страна, многото собственици/ползватели на земеделските земи, особено малките стопанства, където каквито и мерки да се прилагат, ефектът им е ограничен поради малката територия върху която се прилагат (малкото стопанство). Необходимо е да се стимулират стопанства, напр. на територията на землище, воден басейн и т.н., а не само единични стопанства с оглед увеличаване на ефекта. Затова на този етап фокусът е върху информираност и обучение, а средствата да се отделят за по-скъпо струващите мерки, напр. инженерно техническите в борбата с ерозията.

Както националното, така и европейското законодателство се основават главно на рестриктивни и забранителни режими, но не и на насърчителни.

Анализът показва, че българското законодателство по опазване на почвите е добро, но прилагането му среща известни трудности по отношение на информираността. Обществеността трябва да разбере важността на действията и мерките по опазването на компонентите на околната среда, в т.ч. и на почвите. В тази насока трябва упорито да се работи, особено с едрите оператори и арендатори, за да се осъзнае необходимостта от запазване на функциите на почвата.

2.3. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ИНФОРМАЦИОННАТА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ

Съгласно Закона за опазване на земеделските земи (обн. ДВ. бр. 35 от 24 април 1996 г., посл. доп. ДВ. бр. 21 от 12 март 2021 г.) Министерството на земеделието, храните и горите поддържа информационна система за земеделските почвени ресурси, специален регистър за

земеделските земи, замърсени с неорганични и органични замърсители, промишлени, строителни и битови отпадъци, както и на земи, застрашени от ерозия, замърсяване, засоляване, киселяване и заблатяване. МЗХГ следва да осигурява на собствениците и ползвателите на земеделските земи официална информация за:

- ✓ продуктивните, технологичните, екологичните и икономическите качества на земеделските земи, в т.ч. техните базисни цени и потенциалните рискове от влошаване на тези качества поради ерозия, замърсяване, засоляване, киселяване и заблатяване;
- ✓ опазването на почвената покривка и присъщите ѝ екологични функции от увреждане;
- ✓ въвеждане на задължителни ограничения при ползване на земеделските земи;

Основно информация за състоянието на почвите в страната се събира чрез **Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС)**. Тя е създадена и функционира в съответствие с чл. 1, т. 7 от Закона за опазване на околната среда (обн. ДВ, бр. 91/25.09.2002 г., посл. изм. ДВ. бр. 21 от 12 март 2021 г.). Системата осигурява своевременна и достоверна информация за състоянието на елементите на околната среда и факторите, въздействащи върху нея, въз основа на която да се правят анализи, оценки и прогнози за обосноваване на дейностите по опазване и защита на околната среда от вредни въздействия.

НСМОС се ръководи от Министъра на околната среда и водите чрез Изпълнителната агенция по околна среда. ИАОС администрира Националната система за мониторинг на територията на цялата страна като осигурява материално-техническите, методически и програмно-информационните ресурси, необходими за нейното функциониране и развитие. Всички измервания и наблюдения се извършват от структурите на ИАОС по единни, унифицирани методи за пробонабиране и анализи при спазване на процедурите за осигуряване на качеството на измерванията и данните. Всички лаборатории на ИАОС са акредитирани по БДС EN ISO/IEC 17025 „Общи изисквания относно компетентността на лабораториите за изпитване и калибриране“ от ИА „БСА“.

ИАОС поддържа информационни бази данни на национално и регионално ниво. Базите данни на национално и регионално ниво са структурирани по компоненти на околната среда с използване на общи номенклатури. Редът и начина за провеждане на мониторинг на почвите е в съответствие с Наредба №4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите.

Националната система за мониторинг на почвите е национално организирана система на три нива: първо ниво - широкомащабен мониторинг, включва наблюдения в равномерно разпределена мрежа; второ ниво - интензивен мониторинг на локално проявени процеси, включва наблюдение на процесите по чл. 12 ЗП; трето ниво - мониторинг на локални почвени замърсявания, включва наблюдение на процеси по чл. 20 ЗП. Тази система предоставя информация за провеждане на ефективна национална политика и обслужва обществените нужди от информация за състоянието на почвите и тяхното изменение за територията на цялата страна.

Мрежата от точки на базовия мониторинг е решена според европейските стандарти 16 x 16 km. Оценка на състоянието на почвите, като компонент на околната среда, и докладванията на данни на национално ниво се извършват от ИАОС; оценките на регионално ниво – от РИОСВ.

Голяма част от информацията е достъпна от интернет страниците на МОСВ, МЗХГ, БАБХ и ИАОС, част от нея е налична онлайн. Друга част може да бъде предоставена по реда на ЗДОИ.

Информацията за почвите, която се намира в архива на ИПАЗР „Н. Пушкиров“ е необходимо да бъде актуализирана и публична.

Чрез провеждането на нови научни изследвания биха могли да се установят промените в степента на ерозия, рН и всички основни и важни характеристики на почвите. Специфичните условия на страната, особеностите на почвената покривка, нарастващите нужди за опазване и възстановяване функциите на почвите, поддържане на плодородието им, извършването на рекултивационни дейности, изискват обслужване на високо ниво, не само с аналитични данни, но и с технологични и информационни продукти.

Научната и академичната общности у нас имат капацитет за разработване на съвременни агроекологични програми, за организиране и провеждане на квалифицирано обучение за земеделски стопани и животновъди, за въвеждане на технологии, нови практики и знания в земеделието.

Правят се стъпки за възможността научните институти и университетите да ползват кредитни линии за научно-приложни проекти в партньорски отношения с бизнеса в областта на управлението и опазването на околната среда.

2.4. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ИНСТИТУЦИОНАЛНИЯ КАПАЦИТЕТ В СФЕРАТА НА ОПАЗВАНЕ И УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА ПОЧВИТЕ

Административните структури, имащи отношение към опазването и управлението на почвените ресурси в страната, са: МОСВ, МЗХГ, МРРБ, ИАОС, ИАГ, съответните им регионални подразделения и областни управители и кметове. Налице е добре изградена координация между отделните звена, отговарящи за управлението на почвените ресурси в страната.

Бизнес структурите у нас не се ангажират достатъчно в разработването на нормативната и законодателната база, имаща отношение към опазване на почвите.

Усвояването на агроекологичните мерки е свързано с подобряване на информираността, обучението и консултациите на земеделските производители по отношение на изискванията за устойчиво управление на природните ресурси.

Целесъобразно е финансирането на пилотни и демонстрационни проекти, свързани с прилагането на земеделски дейности, целящи опазването на почвите.

За първи път програма за управление на земите е разработена 2006 г. в съответствие с Конвенцията на ООН за борба с опустиняването - Национална програма за действие за устойчиво управление на земите и борба с опустиняването в Р България 2007-2013 г. (НПД). Документът се явява основен инструмент, чрез който принципите и целите на Конвенцията на Организацията на обединените нации за борба с опустиняването (КБОООН) и устойчивото управление на земите (УУЗ) се трансформират към конкретни дейности и чрез който трябва да се обезпечи ефективно участие на местно, регионално и национално ниво и да се предопредели широка ангажираност - на правителството, на местните общности и организации (браншови, неправителствени), научната общност и на отделните земеползватели и заинтересовани страни. В съответствие с променените условия,

Националната програма за действие 2007-2013 г. е актуализирана като хармонично допълнение и същевременно с надграждаща функция в определени аспекти към: Националната стратегия за развитие на водния сектор в Република България, Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013-2020 г., Стратегическия план за биологично разнообразие и Националната стратегия за регионално развитие. Тези документи са основа за формулиране на основните цели и мерките им за постигане в настоящата Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите и в отговор на чл. 5, ал. 1 от Закона за почвите. Устойчивото управление на почвите е подход, който все още не е възприет от общините в България и не е интегриран в основните програмни документи. Независимо от това някои от тях вече имат разработени планове за действие за опазване и устойчиво ползване на почвите.

С цел повишаване на административния капацитет е необходимо провеждането на информационни кампании, насочени към финансиране на мерки по опазване и възстановяване на почвите на национално и общинско ниво с цел ангажиране на населението за постигане на по-ефективни резултати.

2.5. SWOT АНАЛИЗ

SWOT анализът се основава на идеята за разделянето на обекта на стратегическия анализ от средата, в която той функционира. Обектът на стратегическия анализ се разглежда откъм неговите „силни страни“ и „слаби страни“. Средата, в която функционира обектът на стратегическия анализ, се диференцира на възможности и заплахи.

SWOT анализът се основава на идентифициране на стратегически най-важните и приоритетни за страната вътрешни и външни фактори, свързани с опазване, устойчиво ползване и възстановяване на функциите на почвите, както и идентифициране на най-важните силни и слаби страни, съществуващите възможности пред страната, които следва да се използват, за да се предотвратят проблеми в бъдеще.

Силните страни са ресурс, умение или друго преимущество, свързано с опазване, устойчиво ползване и възстановяване на функциите на почвите. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват опазването, устойчивото ползване и възстановяване на функциите на почвите.

Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда. Това са благоприятни външни фактори за опазването, устойчивото ползване и възстановяване на функциите на почвите.

Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние.

Силни страни	Слаби страни
✓ Високо естествено плодородие; ✓ Добра буферност срещу химическо замърсяване, поради съдържанието на карбонати по целия профил, добре	✓ Недостатъчно кадри и административен капацитет в областта на управление на почвите - както на

**ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ, УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ НА
ОБЩИНА ДОБРИЧКА 2021-2028 г.**

<p>обезпечени са с обменни бази в погълщателния комплекс, сравнително добре са обезпечени с органично вещество, а някои от тях (излужените черноземи) имат и сравнително високо съдържание на глина;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ниско ниво на замърсяване на почвите с отпадъци; ✓ Липса на замърсявания на почви с тежки метали; ✓ Липса на почви, замърсени с органични замърсители; ✓ Липса на киселини почви; ✓ Почвено-климатичните условия дават възможност за развитие на разнообразно и високопродуктивно земеделско производство; ✓ С въвеждането на новите изисквания за превозните средства и качеството на горивата, тенденцията е към намаляване на вредното въздействие на транспорта върху околната среда; ✓ Успешното управление на отпадъците в общината дава положителни резултати по отношение опазване на почвата, както с намаляване на заетите площи с депонирани отпадъци, така и по отношение на предотвратяване на замърсяването ѝ; ✓ Организирано сметосъбиране и сметоизвозване; ✓ Подобрена е отчетността за дейностите с отпадъци, водят се отчетни книги, идентификационни документи на предадените опасните отпадъци за последващо третиране или обезвреждане; ✓ Наличие на регионално депо за неопасни отпадъци и съоръжения за предварително третиране преди окончателно обезвреждане чрез депониране в община Добричка. 	<p>национално, така и на регионално и местно ниво;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Прогнозира се увеличаване на загубите от ерозия в случай на пренебрегване на противоерозионните практики в земеделието; ✓ тенденция към ограничаване на видовото разнообразие на отглежданите култури, продиктувано от разнообразни икономически, финансови и технически причини; ✓ Липсата на напояване не позволява да се разгърне в пълна степен продуктивният потенциал на почвите и това значително ограничава набора на отглежданите земеделски култури. Развитието на някои сектори на земеделското производство (като зеленчукопроизводството, отглеждането на трайни насаждения и други) е в пряка и неизбежна зависимост от наличието на вода; ✓ Риск от нитратно замърсяване на подпочвените води при небалансирано минерално торене, което налага въвеждане на специален мониторинг. Цялата територия на общината попада в нитратно уязвима зона; ✓ Риск от замърсяване с пестициди от складовете за съхранение ✓ Не се спазва забраната за изгаряне на стърнищата, което води до пожари, унищожаване на микрофауната и намаляване на органичното вещество в почвите; ✓ Все още съществуват нерегламентирани сметища на входовете и изходите на населените места, земеделските площи и зелените площи в самите населени места; ✓ Липса на съвременна напоителна инфраструктура на територията на общината.
<p align="center">Възможности</p>	<p align="center">Заплахи</p>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Съществуват възможности за специализирано земеделско производство, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Прилагането на интензивно земеделие и употребата на високи дози минерални

<p>за ефективно използване на богатия почвен ресурс, за увеличаване на дела на трайните насаждения и лозята, за подобряване структурата на земеползване чрез земеустройствени и комасационни проекти в землищата на общината;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Благоприятни условия за развитие на биоземеделие; ✓ Наличието на 15 микроязовира на територията на общината, възможностите за сондажно водоснабдяване, наличните напоителни системи (макар и в недобро експлоатационно състояние) предоставят потенциална възможност за възстановяване на напояването на земеделските земи; ✓ Съществуват налични финансови инструменти от ЕС, които насърчават земеделието и устойчивото ползване на земите; ✓ Чрез Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони за програмен период 2021-2027 г., се въвежда набор от субсидиращи и компенсаторни мерки, целящи опазване на почвите; ✓ Финансовите инструменти на ЕС предоставят възможност за обучение на селскостопанските производители с цел увеличаване на познанията за почвообработката и подобряване на почвените характеристики посредством добри земеделски практики. 	<p>торове представляват заплаха за замърсяване на почвите;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Монокултурното отглеждане на енергийни култури води до загуба на хранителни елементи и изтощаване на почвата; ✓ Засилване на деградационните процеси на почвите; ✓ Риск към почвено засушаване и почвено-атмосферно засушаване; ✓ Липсват механизми за налагане прилагането на почвозащитни земеделски практики на частните земеделски производители и на арендаторите, обработващи частните земи, чийто дял е най-голям; ✓ Съществуват трудности за възстановяване на поливното земеделие в общината: липсата на лесно достъпно финансиране на инвестиционни проекти за възстановяване на поливната инфраструктура в земеделските земи; липсата на собствени финансови средства на общината за такива инвестиции; ✓ На общините е вменен контрол по опазване на почвите съгласно Закона за почвите, за който не са предвидени ресурси - финансови и човешки, в рамките на структурата на общинската администрация.
--	---

3. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ОПАЗВАНЕ, УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ

Генерална стратегическа цел, свързана с опазването, устойчивото ползване и възстановяване на почвите е: **Устойчиво ползване на почвите, осигуряващо съхраняване функциите на почвата, висока продуктивност, поддържане на екосистемната цялост, а където е необходимо, предотвратяване на вредното въздействие върху почвите.**

Основните приоритети, поставени за да се постигне генералната стратегическа цел, са:

Приоритет 1: Подобряване на административния капацитет, правните инструменти по прилагане на екологичното законодателство и информационната обезпеченост с цел устойчиво управление на почвите

Постигането на Приоритет 1 се основава предимно на предприемане на меки (управленски) мерки, свързани с провеждане на обучения, подобряване на административния капацитет, подобряване на приложимостта на екологичното законодателство по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на увредените почви, както и подобряване на информационната обезпеченост.

Направление 1.1: Подобряване на административния капацитет и ефективни правни инструменти:

Мярка 1.1.1: Инвентаризиране и анализ на състоянието на почвените ресурси - общинска собственост и актуализиране на стратегическите документи на местно ниво – План за интегрирано развитие на общината, Общинска програма за опазване на околната среда, Общинска програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

Резултат: Разработени инструменти (програми) за прилагане на националната политика по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на областно и общинско ниво.

Мярка 1.1.2: Повишаване капацитета на общинската администрация по отношение на опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите. Провеждане на обучение на експерти от общината за запознаване с устойчивото управление на земите.

Резултат: Служителите на местно ниво имат необходимия административен капацитет по отношение на ефективно управление на почвените ресурси.

Мярка 1.1.3: Ефективен превантивен, текущ и последващ контрол по опазване и устойчиво ползване на почвите и ограничаване на процесите, които ги увреждат на общинско ниво.

Резултат: Изпълнени ангажименти на експертите от РИОСВ и кметовете на общините, произтичащи от Закона за почвите.

Мярка 1.1.4: Ефективен контрол на инвестиционни намерения в свлачищни райони – проучвателни и проектни работи (инженерно-геоложки, хидрогеоложки, геотехнически проучвания, инженерно-геоложки районираня, инвестиционно проектиране, оценка на въздействието върху околната среда, набавяне на разрешителни документи, изискващи се по националното законодателство и др.);

Резултат: Контрол на инвестиционните намерения в свлачищните райони и оценките на въздействието върху околната среда.

Мярка 1.1.5: Засилване на контрола върху спазване на забраната за палене на стърнища.

Резултат: Предотвратена загуба на органично вещество, следствие от незаконно палене на стърнища.

Приоритет 2: Предотвратяване възникване на деградационни процеси, възстановяване и съхраняване функциите на почвите

Постигането на Приоритет 2 е свързано с предотвратяване възникването на деградационни процеси, както и предприемане на мерки за възстановяване на почвите, засегнати от деградационни процеси, което ще доведе до съхраняване на продуктивните, филтриращите, средообразуващите и буферните функции на почвата и осигуряване на по-благоприятни условия за функционирането на екосистемите и възстановяване и поддържане на биоразнообразието.

Предвидените мерки са в съответствие с приоритетите на политиката за почвите на ЕС и националната политика, регламентирана в Национална програма за опазване, устойчиво използване и възстановяване функциите на почвите.

Направление 2.1: Предотвратяване и ограничаване на ерозионни процеси:

Мярка 2.1.1: Възстановяване и поддържане на полските синори и крайречните гори чрез осигуряване на периодични заливания, при необходимост и временно отваряне на диги и изграждане на специални канали, с цел запазване на крайречните местообитания.

Резултат: Ограничена ерозия на брегови и земеделски земи, съхранено биоразнообразие, стабилни екосистеми.

Мярка 2.1.2: Усвояване на ерозираните земи за отглеждане на алтернативни култури - лекарствени, етерично-маслени, агролесовъдство.

Резултат: Намалени площи с ерозиран земи, ограничена степен на ерозия и повишени добиви от получената продукция.

Мярка 2.1.3: Възстановяване и поддържане на ползащитните горски пояси и извършване на нови противоерозионни залесявания върху нископродуктивни земи, изоставени земеделски земи, голи, ерозиран и застрашени от ерозия площи, извън горските територии, съобразно условията на средата.

Резултат: Подобряване на почвените характеристики в резултат на проведените мероприятия по предотвратяване възникването на ерозионни процеси и опазване на почвите.

Направление 2.2: Възстановяване и рекултивация на нарушени терени:

Мярка 2.2.1: Разработване и внедряване на нови технологии за техническа и биологична рекултивация на нарушените терени.

Резултат: Внедрени нови технологии за рекултивация и възстановени нарушени терени, укрепени функции на земните ресурси, намалено или елиминирано въздействие на източниците на замърсяване върху земните ресурси.

Мярка 2.2.2: Закриване и рекултивация на нерегламентирани сметища и депа за отпадъци, неотговарящи на нормативните изисквания.

Резултат: Опазване чистотата на почвите, водите и въздуха, възстановяване на функциите на почвените ресурси.

Направление 2.3: Запазване и увеличаване на органичното вещество в почвите:

Мярка 2.3.1: Прилагане на добри земеделски практики (въвеждане на сеитбооборот и протеинови култури) за запазване и увеличаване на органичното вещество в почвата.

Резултат: Запазване и увеличаване на органичното вещество в почвите.

Мярка 2.3.2: Изграждане на компостиращи и анаеробни инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци.

Резултат: Повишено съдържанието на органично вещество в почвите и подобрени физико-химични характеристики.

Мярка 2.3.3: Насърчаване на получаването и прилагането на компости (фамилно/домашно компостиране и изграждане на компостни центрове).

Резултат: Повишено съдържанието на органично вещество в почвите и подобрени физико-химични характеристики.

Мярка 2.3.4: Разработване и изпълнение на проекти и изграждане на пилотни обекти за оползотворяване на различните видове отпадъчна биомаса.

Резултат: Оползотворяване на отпадъчната биомаса и повишаване съдържанието на органично вещество в почвите от пилотните обекти.

Мярка 2.3.5: Изискване и контрол на животновъдните ферми за изграждане на торохранилища, отговарящи на изискванията за опазване на околната среда и запазване качествата на отпадъчните субстрати като органичен тор.

Резултат: Осигуряване на екологични условия за съхранение на торови маси и използването им за повишаване плодородието на почвите.

Приоритет 3: Устойчиво управление на почвите като природен ресурс и екологосъобразно земеползване

Постигането на Приоритет 3 е свързано с усвояване на пустеещите земеделски земи и стимулиране развитието на селско стопанство с оглед опазване и подобряване на почвеното плодородие, устойчиво управление на земите.

Направление 3.1: Усвояване на земеделски земи в райони, изправени пред природни или други специфични ограничения:

Мярка 3.1.1: Отглеждане на подходящи култури върху земи с по-ниска категория.

Резултат: Усвоени земеделски земи с по-ниска категория.

Мярка 3.1.2: Стимулиране на земеделските стопани за ползване (обработка) на земи с природни или други специфични ограничения.

Резултат: Намалени площи на пустеещи земи.

Мярка 3.1.3: Залесяване на земи с ниска категория, негодни за земеделско ползване (агролесовъдство).

Резултат: Залесени площи на негодни за земеделско ползване почви.

Мярка 3.1.4: Насърчаване на инвестициите в устойчиви практики, вкл. култивирането на лечебни растения и алтернативни култури, на слабопродуктивни общински земи.

Резултат: Усвоени земеделски земи с по-ниска категория.

Направление 3.2: Ефективно и ефикасно напояване на земеделските земи:

Мярка 3.2.1: Възстановяване, поддръжка и модернизация на напоителните системи.

Резултат: Минимизиране негативното въздействие върху земите и почвите, следствие от негодните отводнителни съоръжения, достигане на ефективно и ефикасно напояване на земеделските земи.

Мярка 3.2.2: Създаване на сдружения за напояване, които да стопанисват и използват изградените напоителни системи.

Резултат: Ефективно управление и използване на напоителните съоръжения.

Мярка 3.2.3: Разширяване структурата на сдружения за напояване, които да стопанисват и използват изградените напоителни системи.

Резултат: Ефективно управление и използване на напоителните съоръжения.

Мярка 3.2.4: Разработване на системи за ранно прогнозиране на необходимостта от поливане и определяне оптималните параметри на поливния режим.

Резултат: Ефективно и навременно напояване с оптимални количества вода. Повишено количество и качество на продукцията.

Мярка 3.2.5: Прилагане на ефективни водоспестяващи и енергоспестяващи технологии и техники на напояване.

Дейностите по посочените мерки 3.2.1 и 3.2.2 са част от дейностите, извършвани от „Напоителни системи“ ЕАД, във връзка с възложеното му със Закона за водите задължение за извършване на обществена услуга за защита от вредното въздействие на водите и съгласно Договора, сключен между Дружеството и МЗХГ. Средствата за компенсиране на несправедливата финансова тежест от извършване на обществената услуга от „Напоителни системи“ ЕАД се предоставят по Решение на Комисията от 20 декември 2011 г. относно прилагането на чл. 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес (ОВ, L 7/3 от 11 януари 2012 г.) и съгласно Методика за определяне размера на несправедливата финансова тежест въз основа на нетните разходи, понесени от търговското дружество „Напоителни системи“ ЕАД, на което със закон е възложено задължително извършване на обществена услуга за защита от вредното въздействие на водите на територията на цялата страна, приета с ПМС № 364/06.11.2014 г.

Резултат: Рационално използване на водните и енергийни ресурси.

Мярка 3.2.6: Разработване на проекти за финансиране на дребномащабни напоителни системи.

Резултат: Създадени условия за напояване от дребни земеделски производители на по-малки площи земеделска земя.

Направление 3.3: Възстановяване на горските площи:

Мярка 3.3.1: Залесяване на горите, пострадали от природни бедствия.

Резултат: Стабилни горски екосистеми.

Мярка 3.3.2: Провеждане на мероприятия за поддържане и възстановяване на горските площи.

Резултат: Намалено отрицателно въздействие на сечи, съхнене, паша и други видове ползване на горите върху устойчивостта на земите.

Направление 3.4: Адаптация към климатичните промени:

Мярка 3.4.1: Ограничаване на строителството в зелените площи и покритие на урбанизираните райони с кислородопродуцираща растителност чрез устройствени планове на населените места.

Резултат: Намалени площи със „запечатани“ почви в зелените площи. Адаптация към климатичните промени.

Приоритет 4: Ангажиране на обществеността в процесите по управление, устойчиво ползване и опазване на почвите

Приоритет 4 е свързан с повишаване на осведомеността и ангажиране на обществеността в управленските дейности по опазване на почвите.

Направление 4.1: Подобряване на информираността и знанията на имащите отношение към опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите:

Мярка 4.1.1: Провеждане на информационни кампании, свързани с популяризиране на въпросите за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите.

Резултат: Информирани и ангажирана общественост, земеделски стопани и дребен бизнес по въпросите, свързани с опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

Мярка 4.1.2: Провеждане на консултации от общините на всички етапи с обществеността и други заинтересовани страни в процеса на разработване на областни и общински програми за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

Резултат: Заинтересованите страни са включени в процеса на разработване на областни и общински програми за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

Мярка 4.1.3: Популяризиране на Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите чрез привличане на медиите за масова информация.

Резултат: Популяризиране на мерките за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите.

4. СРЕДСТВА ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

Съгласно Националната програма за действие за устойчиво управление на земите и борба с опустиняването в Република България (актуализация за програмен период 2014-2020 г.) сериозен акцент пада върху ролята на областните администрации и общините за осъществяване на Националния план за действие (НПД) за устойчивото управление на земите. Право и отговорност на местното самоуправление е да осъществява децентрализация при вземането на решения по изпълнение на Националния план за действие съобразно локалните приоритети. Наред с необходимия финансов ресурс за осъществяване на дейностите в НПД, наличието на техническа обезпеченост, технологично осигуряване, актуални и надеждни бази данни, съвременни подходи и системи за наблюдение и оценка на наличните природни ресурси, важни са и човешките ресурси. Те играят съществена роля и допринасят за изграждане на публичното и индивидуалното съзнание за опазване на почвените ресурси и ефективното прилагане на политиките за устойчивото им управление.

Основен финансов ресурс, на който може да се разчита за опазването и възстановяване на почвите и устойчивото управление на земеползването представляват:

Оперативна програма „Околна среда“ за програмен период 2014-2020 г. (ОПОС 2014-2020), както и Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. (ПОС)

Приоритетна област 3: „Запазване на биоразнообразието, заобикалящата среда и качеството на въздуха и почвите“, както и НПРД,

Мярка 22 – „Ограничаване на антропогенното замърсяване на водите“,

Мярка 43 – Подобряване на структурата и функциите на горските природни местообитания,

Мярка 109 - „Инвестиции в консервационни дейности за поддържане/подобряване на природозащитно състояние на видове и природни местообитания“.

Програма за развитие на селските райони (ПРСР) за програмен период 2014-2020 г. и за следващия програмен период 2021-2027 г. Основен източник на средства в областта на опазването и съхранението на почвените ресурси и устойчивото им управление се явява Програмата за развитие на селските райони. В нея по Приоритет 4 се цели опазване на биоразнообразието и природните ресурси.

Приоритетни области 4В (Предотвратяване на ерозията на почвите и подобряване на управлението им) и 5А (Повишаване на ефективността при потреблението на вода в селското стопанство) са директно насочени към съхранението и увеличаването на почвеното плодородие.

В рамките на Приоритетна област 4В Програмата цели опазване на почвените ресурси чрез подкрепата на инвестиции в оборудване и технологии за екологосъобразни практики, а на Приоритетна област 5А - адаптация към климатичните промени чрез подпомагане на инвестиции във водоспестяващи поливни технологии.

Програма за развитие на човешките ресурси 2021-2027 г.

Програма „Образование“ 2021-2027 г.

Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021-2027 г.

Програма за развитие на регионите 2021-2027 г.

Държавен бюджет (ДБ)

Изискваните средства ще бъдат съобразени с възможностите на държавния бюджет за периода, както и с възможностите на (оперативните) програми(те).

Общински бюджет (ОБ) - част от местните приходи от глоби и санкции по Закона за опазване на околната среда и свързаните с него общински наредби би могла да се ползва за усъвършенстване на контрола по опазване на земеделските земи от замърсяване и деградация.

Донорски организации и бизнес

Финансирането на всички мерки, предвидени в Програмата, се осъществява при съобразяване с относимите правила по държавните помощи.

5. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Цели	Мярка	Етапи и срокове за постигане	Отговорни институции	Източници на финансиране
Приоритет 1: Подобряване на административния капацитет, правните инструменти по прилагане на екологичното законодателство и информационната обезпеченост с цел устойчиво управление на почвите				
1.1: Подобряване на административния капацитет и ефективни правни инструменти	1.1.1: Инвентаризиране и анализ на състоянието на почвените ресурси - общинска собственост и актуализиране на стратегическите документи на местно ниво - План за интегрирано развитие, Общинска програма за опазване на околната среда, Общинска програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите	До 1 година след приемане на програмата	Общинска администрация	Програма „Околна среда“ 2021-2027 (ПОС), Държавен бюджет
	1.1.2: Повишаване капацитета на общинската администрация по отношение на опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите. Провеждане на обучение на експерти от общината за запознаване с устойчивото управление на земите	Ежегодно	Общинска администрация МОСВ, МЗХГ	Програма „Околна среда“ 2021-2027 (ПОС), Държавен бюджет
	1.1.3: Ефективен превантивен, текущ и последващ контрол по опазване и устойчиво ползване на почвите и ограничаване на процесите, които ги увреждат на общинско ниво	Ежегодно	Общинска администрация	Общински бюджет
	1.1.4: Ефективен контрол на инвестиционни намерения в свлачищни райони – проучвателни и проектни работи (инженерно-геоложки, хидрогеоложки, геотехнически проучвания, инженерно-геоложки районираня, инвестиционно проектиране, оценка на въздействието върху околната среда, набавяне на разрешителни документи, изискващи се по националното законодателство и др.	Ежегодно	Общинска администрация РИОСВ	Програма „Околна среда“ 2021-2027 (ПОС), Държавен бюджет
	1.1.5: Засилване на контрола върху спазване на забраната за палене на стърнища	Ежегодно	Общинска администрация	Общински бюджет

Цели	Мярка	Етапи и срокове за постигане	Отговорни институции	Източници на финансиране
	1.1.6. Засилване на контрола за състоянието на складовете за пестици, частна собственост	Ежегодно	Общинска администрация	Общински бюджет
Приоритет 2: Предотвратяване възникване на деградационни процеси, възстановяване и съхраняване функциите на почвите				
2.1: Предотвратяване и ограничаване на ерозионни процеси	2.1.1: Възстановяване и поддържане на полските синори и крайречните гори чрез осигуряване на периодични заливания, при необходимост и временно отваряне на диги и изграждане на специални канали, с цел запазване на крайречните местообитания	Ежегодно	Общинска администрация, Земеделски производители, МЗХГ	ПРСР, Частни инвестиции
	2.1.2: Усвояване на ерозираните земи за отглеждане на алтернативни култури - лекарствени, етерично-маслени, агролесовъдство	Ежегодно	Общинска администрация Земеделски производители, МЗХГ	ПРСР, Частни инвестиции
	2.1.3: Възстановяване и поддържане на полезащитните горски пояси и извършване на нови противоерозионни залесявания върху нископродуктивни земи, изоставени земеделски земи, голи, ерозирани и застрашени от ерозия площи, извън горските територии, съобразно условията на средата	Ежегодно	Общинска администрация МЗХГ	Бюджет МЗХГ и ИАГ
2.2: Възстановяване и рекултивация на нарушени терени	2.2.1: Разработване и внедряване на нови технологии за техническа и биологична рекултивация на нарушените терени	До края на действие на програмата	Общинска администрация, РИОСВ, МЕ, БАН, университети	ДБ, Донорски организации, Бизнес
	2.2.2.Изпълнение на проект за устойчиво управление на излезлите от употреба препарати за растителна защита, временно съхранявани в общински складове	До края на действие на програмата	Общинска администрация, МОСВ	Бюджет на МОСВ
2.3: Запазване и увеличаване на органичното вещество в почвите	2.3.1: Прилагане на добри земеделски практики (въвеждане на сеитбооборот и протеинови култури) за запазване и увеличаване на органичното вещество в почвата	Ежегодно	Общинска администрация, МОСВ, МЗХГ (ДФЗ), ССА	Държавен бюджет, ПРСР
	2.3.2:Изграждане на компостиращи и анаеробни инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци	До края на действие на програмата	Общинска администрация МОСВ	ОПОС

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ, УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ НА ОБЩИНА ДОБРИЧКА 2021-2028 г.

Цели	Мярка	Етапи и срокове за постигане	Отговорни институции	Източници на финансиране
	2.3.3: Насърчаване на получаването и прилагането на компости (фамилно/домашно компостиране и изграждане на компостни центрове)	До края на действие на програмата	Общинска администрация МОСВ	Програма „Околна среда“ 2021-2027 (ПОС), Държавен бюджет
	2.3.4: Разработване и изпълнение на проекти и изграждане на пилотни обекти за оползотворяване на различните видове отпадъчна биомаса	До 3 години след приемане на програмата	Общинска администрация Оператори на площадки за третиране на отпадъци МОСВ	ПОС
	2.3.5: Изискване и контрол на животновъдните ферми за изграждане на торохранилища, отговарящи на изискванията за опазване на околната среда и запазване качествата на отпадъчните субстрати като органичен тор	Ежегодно	Общинска администрация, РИОСВ	Донорски организации, Бизнес
Приоритет 3: Устойчиво управление на почвите като природен ресурс и екологосъобразно земеползване				
3.1: Усвояване на земеделски земи в райони, изправени пред природни или други специфични ограничения	3.1.1: Отглеждане на подходящи култури върху земи с по-ниска категория	До 2-ра година след приемане на програмата	Общинска администрация, ССА, МЗХГ, Земеделски стопани	Частни инвестиции
	3.1.2: Прилагане на добри практики при устройственото планиране и управлението на земеползването за рационално усвояване на пустеещи земеделски земи	До 1-ва година след приемане на програмата	Общинска администрация, МРРБ, МОСВ, МЗХГ	Държавен бюджет, ПРСР
	3.1.3: Стимулиране на земеделските стопани за ползване (обработка) на земи с природни или други специфични ограничения	Ежегодно	Общинска администрация, МРРБ, МОСВ, МЗХГ, ДФЗ	ПРСР
	3.1.4: Залесяване на земи с ниска категория, негодни за земеделско ползване (агролесовъдство)	Ежегодно	Общинска администрация, МЗХГ	Държавен бюджет ПРСР
	3.1.5: Насърчаване на инвестициите в устойчиви практики, вкл. култивирането на лечебни растения и алтернативни култури, на слабопродуктивни общински земи	Ежегодно	Общинска администрация, МЗХГ	ПРСР

Цели	Мярка	Етапи и срокове за постигане	Отговорни институции	Източници на финансиране
3.2: Ефективно и ефикасно напояване на земеделските земи	3.2.1: Възстановяване, поддръжка и модернизация на напоителните системи	До края на действие на програмата	Общинска администрация, Напоителни системи, МЗХГ	ПРСР
	3.2.2: Създаване на сдружения за напояване, които да стопанисват и използват изградените напоителни системи	До 2-ра година, след приемане на програмата	Общинска администрация, Напоителни системи, МЗХГ	Бюджет на сдруженията
	3.2.3: Разширяване структурата на сдружения за напояване, които да стопанисват и използват изградените напоителни системи	До края на действие на програмата	Общинска администрация, Напоителни системи, МЗХГ	Бюджет на сдруженията
	3.2.4: Разработване на системи за ранно прогнозиране на необходимостта от поливане и определяне оптималните параметри на поливния режим	До 2-ра година, след приемане на програмата	Общинска администрация, МЗХГ, БАН, ССА	ПРСР
	3.2.5: Прилагане на ефективни водоспестяващи и енергоспестяващи технологии и техники на напояване	Ежегодно	Общинска администрация, МЗХГ, БАН, ССА, земеделски производители	ПРСР, ПОС
	3.2.6: Разработване на проекти за финансиране на дребномащабни напоителни системи	Ежегодно	Общинска администрация, МЗХГ, БАН, ССА, земеделски производители	Европейски и национален бюджет за целенасочено инвестиране за възстановяване на хидромелиоративната мрежа, ПРСР
3.3: Възстановяване на горските площи	3.3.1: Залесяване на горите, пострадали от природни бедствия	Ежегодно	Общинска администрация, собственици на земи, МЗХГ	Държавен бюджет, МЗХГ, ПРСР

Цели	Мярка	Етапи и срокове за постигане	Отговорни институции	Източници на финансиране
	3.3.2: Провеждане на мероприятия за поддържане и възстановяване на горските площи	Ежегодно	Общинска администрация, собственици на земи, МЗХГ	Държавен бюджет, ПРСР
3.4: Адаптация към климатичните промени	3.4.1: Ограничаване на строителството в зелените площи и покритие на урбанизираните райони с кислородопroduцираща растителност чрез устройствени планове на населените места	До края на действие на програмата	Общинска администрация, МРРБ, МИГ, МОСВ	ПРСР, ПОС
Приоритет 4: Ангажиране на обществеността в процесите по управление, устойчиво ползване и опазване на почвите				
4.1: Подобряване на информираността и знанията на имащите отношение към опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите	4.1.1: Провеждане на информационни кампании, свързани с популяризиране на въпросите за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите	Ежегодно	Общинска администрация, МРРБ, МОСВ, ИАГ, научни организации, НПО	Държавен бюджет
	4.1.2: Провеждане на консултации от общините на всички етапи с обществеността и други заинтересовани страни в процеса на разработване на областни и общински програми за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите	До 3-та година след приемане на програмата	Общинска администрация, общественост	Държавен бюджет ПОС

6. СХЕМА НА ОРГАНИЗАЦИЯ, НАБЛЮДЕНИЕ И ОТЧИТАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 12 от ЗМСМА Общинският съвет е органът, който приема стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината, които отразяват националните и европейските политики за развитие на местните общности. В изпълнение на това правомощие се разработва и приема и настоящата програма, като освен приемането ѝ, следва да се обезпечи и процеса на нейното изпълнение и отчитане.

Наблюдението и изпълнението на ПОУПВП е отговорност на кмета на общината. С оглед на действащата административна структура на община Добричка, изпълнението на ПОУПВП ще се осъществява от експерти от общинската администрация на община Добричка, на които са възложени функции, свързани с екологията и опазването на околната среда.

Наблюдението и контролът са неразделна част от процеса на изпълнение/реализиране на ПОУПВП и чрез тях се цели да се предостави на компетентните местни органи: Общинският съвет, кмета на общината, служителите от общинска администрация, както и на всички заинтересовани страни (социално-икономическите партньори и структури на гражданското общество) ранна информация за напредъка или липсата на напредък по постигане на заложените в програмата цели и резултати, за ефективността на нейната реализация.

Получената информация се използва за целите на управлението - осъществяване на контрол и вземането на управленски решения относно продължаването, изменението, допълването или прекратяването на реализацията на съответната политика или програма.

По отношение на графика за предоставяне на информацията, свързана с текущото наблюдение на изпълнението на Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите, подходящо е събирането и систематизирането на информацията да се извършва на годишна база.

Източниците на информация за стойностите на индикаторите за наблюдението на изпълнението на ПОУПВП ще се базират на данни на Националния статистически институт, на официалната статистика на други централни, териториални държавни органи, агенции и институции, имащи правомощия и осъществяващи мониторинг и контрол на околната среда (МОСВ, ИАОС, РИОСВ) и земеделието (МЗХГ, ДФЗ), на общинската информационна система и информация от различните дирекции и отдели в общината, както и на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. В процеса на наблюдение общинската администрация осигурява участието на организации, физически и юридически лица, като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Информация за напредъка за изпълнение на мерките и дейностите за изпълнението на съответната мярка ще се предоставя на:

- ✓ министъра на околната среда и водите при упражняване на правомощията му по чл. 5 от Закона за почвите;
- ✓ РИОСВ-Варна при упражняване на правомощията по чл. 5 от Закона за почвите;
- ✓ Добрички общински съвет при упражняване на правомощията му по чл. 21 от ЗМСМА.

Информацията ще се предоставя във формат, поискан от съответния контролен орган.

Партньорският модел на управление е необходим за бъдещото развитие на община Добричка. В процеса на изпълнение на политиката, свързана с опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на територията на общината, са въввлечени разнородни по своите интереси и функции заинтересовани страни - институции, организации, административни звена, общности (групи) от различни юридически и физически лица, които имат конкретен интерес във връзка с реализацията на тази публична политика и са нейни поддръжници или противници. С помощта на партньорството може да се осъществи целенасочено взаимодействие между тях, което ще гарантира успешното ѝ изпълнение и постигане на заложените резултати. Главната цел на действията за прилагане на принципа за партньорство е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на тази политика, относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на нейната реализация.

Сайтът на общината трябва да се актуализира непрекъснато, тъй като той е основен източник за информация, относно развитието на общината и дейността на общинската администрация, свързана с изпълнение и отчитане на стратегическите политики и документите за изпълнението им и в частност политиката по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

Ефективен канал за информация са и презентационните материали и брошури, като се препоръчва такива да бъдат залагани като средство за информация и публичност във всички проекти, които ще се изпълняват и са включени в Плана за действие към програмата и в Плана за интегрирано развитие на община Добричка. В допълнение, за прилагане принципа на партньорство е препоръчително засилване на сътрудничеството с местни сдружения с цел увеличаване на гражданското участие в процеса по реализация на програмата и включване на всички заинтересовани страни чрез организиране на обществени обсъждания, кръгли маси, форуми и други подходящи форми на участие.

Схемата за организация, наблюдение и отчитане изпълнението на плана за действие е процес на събиране и анализиране на информация за текущите и целеви индикатори, свързана с изпълнението на мерките.

7. ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПРОГРАМАТА

Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите се актуализира при промяна във фактическите и/или нормативните условия:

- ✓ в резултат от въздействието на „външни“ фактори - например промени в изискванията на европейското и българското законодателство, които налагат промяна в поставените в Програмата стратегически цели и приоритети и в съответните програмни мерки;
- ✓ в резултат на фактори, свързани с изпълнението - значително изоставане в изпълнението на програмните мерки и/или липса на напредък за постигане на целевите индикатори, въпреки изпълнението на програмните мерки, което налага прилагането на допълнителни мерки към вече приетите или замяна на някои от приетите мерки, които не дават очаквания предварително резултат.

Целесъобразно е с оглед значението на изпълнението на целите в общинските програми за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите за изпълнение на националните цели, които страната докладва пред ЕК, да се изготви междинна оценка на програмата след изтичане на 4-годишен срок от нейното изпълнение, която ще посочи тенденциите и степента на изпълнение на програмните цели след края на 2025 г. и последваща оценка след нейното изтичане за оценка на степента на изпълнение на програмата.

В съответствие с изводите от междинната оценка може да се извърши актуализация на Програмата, ако се налага.

Ако, обаче, в резултат на промени в обстоятелствата се налага да се направи актуализация в друг времеви период, то тя може да се извърши по всяко време от изпълнението на общинската програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

Процедурата за актуализация на общинската програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите следва процедурата за разработване и одобрение на програмата.

Актуализацията на Програмата също трябва да премине през обществени консултации и да се приложи законодателството за екологична оценка на планове и програми, след което да се одобри от Общинския съвет и да се публикува за информация на обществеността.